

**Tiszaújvárosi ártéri erdők (HUBN220096) különleges
természetmegőrzési területnek a Natura 2000
fenntartási terve és a Natura 2000 fenntartási terv
készítését megalapozó dokumentációja**

Egyeztetett anyag

Készítette:

**Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
Eger**

2012. május-június

Tervezési adatok

Megbízó:	Vidékfejlesztési Minisztérium – Természetmegőrzési Főosztály/Budapest, 1055 Kossuth L. tér 11./
Tervkészítésért felelős intézmény: Elérhetőségei:	Büki Nemzeti Park Igazgatóság Postacím: Eger 3304, Sándor u. 6. Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791 e-mail: titkarsag@bnpi.hu honlap: www.bnpi.hu
Tervkészítő:	Schmotzer András, kutatási referens e-mail: schmotzera@bnpi.hu
Tervkészítésben, terepi felmérésben közreműködött:	Csikos Valéria, BNPI Gombkötő Péter, BNPI Korompai Tamás Seres Nándor, BNPI Zákány Albert, BNPI
BNPI ügyiratszám:	61-1/2012

Eger 2012

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	5
Natura 2000 fenntartási terv.....	6
1. A terület azonosító adatai.....	6
1.1. Név:	6
1.2. Azonosító kód:	6
1.3. Kiterjedés:	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek.....	6
1.5. Érintett települések.....	7
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	7
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	9
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	11
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	11
3.2. Kezelési javaslatok.....	12
3.2.1. Élőhelyek kezelése (kezelési egységek).....	13
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	20
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	20
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	21
3.2.4.1 Az eddigi kutatások rövid összefoglalása.....	21
3.2.4.1 Javaslat a jövőbeni kutatásokra.....	22
3.2.5. Melléklet: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések (kezelési egységek térképi ábrázolása).....	24
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében.....	25
3.3.1. Agrártámogatások.....	25
3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer.....	25
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer.....	27
3.3.2. Pályázati források.....	27
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	28
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	28
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	29
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	29
Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	31
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	31
1.1. Környezeti adottságok.....	31
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	31
1.1.2. Vízrajzi adottságok.....	31
1.1.3. Talajtani adottságok.....	32
1.2. Természeti adottságok.....	32
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	34
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	38
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	39
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	44
1.3. Területhasználat.....	46
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	46
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	47
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	47
1.3.3.1. Mezőgazdaság.....	48
1.3.3.2. Erdőgazdálkodás.....	48
1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat.....	49

1.3.3.4. Vízgazdálkodás.....	50
1.3.3.5. Turizmus.....	51
1.3.3.6. Ipar.....	51
1.3.3.7. Infrastruktúra.....	51
2. Felhasznált irodalom.....	53
3. Térképek.....	54
3.1. A tervezési terület áttekintő térképe.....	54
3.2. A tervezési terület földrészleteinek művelési ágak szerinti megoszlása.....	55
3.3. A tervezési terület földrészleteinek tulajdoni viszonyai.....	56
3.4. A tervezési terület erdőtervezett területi, az erdőgazdálkodók feltüntetésével.....	57
3.5. A Nemzeti Ökológiai Hálózat átfedése a tervezési területen.....	58
3.6. A tervezési terület élőhelytérképe (2012).....	59
3.7. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusok.....	60
3.8. Védett növényfajok előfordulása a tervezési területen I.....	61
3.9. Védett növényfajok előfordulása a tervezési területen II.....	62
4. Fotódokumentáció.....	63

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik **hálózata**. Kijelölésük célja a fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. 2004-re az országban 512 Natura 2000 terület, közel 20.000 km² (2 millió ha) nagyságban került kijelölésre, mely kismértékben bővült 2008-ban és 2011-ben. Ezzel hazánk a **pannon biogeográfiai régió** tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek **kijelölését** a 275/2004.(X.8.) Kormány rendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V.11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre **fenntartási terveket** készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. **Stratégiai dokumentációnak** tekinthető mely a területek kezelőit, tulajdonosait, valamint az érintett hatóságokat tájékoztatja az adott Natura 2000 védett terület kezelési, fenntartási és fejlesztési irányelveiről.

A Natura 2000 hálózat részét képező Sajóládi-erdő, jelentős természetkárosodást szenvedett, melynek következtében az Európai Bizottság az élőhelyvédelmi irányelv megsértése miatt **kötelezettségszegési eljárást** indított 2008-ban (2008/2011.). A kötelezettségszegési eljárás sikeres lezárása érdekében a Magyarország a hivatalos válaszlevelében a kiegyenlítő intézkedések egyikeként vállalta, hogy **új Natura 2000 területet jelölnek ki** a terület jelölése alapjául szolgáló élőhelytípusokban és fajokban okozott károk kompenzálása érdekében.

Hazánk vállalta, hogy a Tiszaújváros külterületén lévő keményfás ligeterdőt Natura 2000 területté nyilvánítja és megfelelő erdőgazdálkodási szabályokat ír elő a keményfás ligeterdő és a díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) védelme érdekében. Az új Natura 2000 terület „*Tiszaújvárosi ártéri erdők*” elnevezéssel, HUBN22096 kódszámmal kihirdetésre került, mint a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek jelölt Natura 2000 terület a 275/2004. (X.8) korm. rendelet 2011-es módosításával.

Az **intézkedés célja**, hogy a Sajóládi-erdőt ért kedvezőtlen hatás ellensúlyozásaként fennmaradjon az itt található idősebb keményfás (tölgy-kőris-szil) ligeterdő, amely a díszes tarkalepke élőhelyéül is szolgálhat. Így biztosítható a Natura 2000 hálózat koherenciájának helyreállítása és a folyóvölgyek mentén található keményfa ligeterdőkben élő díszes tarkalepke állományainak helyreállítása, amelyből, mint lehetséges forráspopulációból a faj a Sajóládi-erdő területére jó eséllyel visszatelepülhet.

Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név:

Tiszaújvárosi ártéri erdők

1.2. Azonosító kód:

HUBN22096

1.3. Kiterjedés:

189,02 hektár

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek

Fajok:

- díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Élőhelyek

- „Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal (*Ulmion minoris*)” – 91F0
- „Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)*” – 91E0
- „*Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei” – 6440

[* - kiemelt jelentőségű prioritás élőhely]

A kijelölt Natura 2000 területek adatlapjai (Standard Data Form, 2011.10.21. verzió) alapján.

A fenntartási tervek készítését megalapozó botanikai/zoológiai felméréseknek a SDF adatbázistól eltérő, illetve azt módosító eredményei is lehetnek mind a jelölő élőhelyek, mind pedig a jelölő fajok vonatkozásában. Ezek ismertetése és indoklása a megalapozó dokumentáció részét képezi. A tervi munkarészben szereplő fenntartási javaslatok az új felmérések eredményein alapulnak.

1.5. Érintett települések

Tiszaújváros – 100% (189,02 ha)

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Országos védett területek: A tervezési terület nem képezi részét az országos védett területek hálózatainak. Ex-lege védett szikes tó, láp, barlang, vagy kunhalom Tiszaújváros területén nem található a Vidékfejlesztési Értesítő 1. száma (2012. január 13.), valamint az országos kunhalom- és barlangnyilvántartás alapján.

Helyi védett területek: Tiszaújváros Önkormányzatának Képviselő-testülete a 2004. júniusi ülésén tárgyalta meg és fogadta el a helyi értékek védelméről szóló 24/2004. (VII.01.) önk. rendeletet. A rendelet többek között helyi védett területté nyilvánította a "Tisza-szigetet" és a „Faludi-erdőt”. A helyi rendeletben felsorolásra kerültek a védettség alá helyezett természetvédelmi területek és természeti értékek, de a védelemmel érintett területek helyrajzi számai nem kerültek feltüntetésre. A Vidékfejlesztési Minisztérium környezet- és természetvédelemért felelős helyettes államtitkára a jogszabályban foglalt előírások betartására hívta fel az önkormányzat figyelmét, a jogbiztonság követelményére figyelemmel tette meg javaslatát.

A város jegyzője 2011 novemberében előterjesztést nyújtott be a Képviselő-testületnek a 24/2004 (VII.01). Önkormányzati rendelet módosítására, a rendelet 1. számú mellékletében megjelölt védelem alá vont területeket és azok elnevezésének pontosítására, valamint helyrajzi számokkal történő kiegészítésére (üisz: IX/780-2/2011).

Tiszaújváros Önkormányzatának Képviselő-testülete 2011. november 24-én elfogadta és módosította Tiszaújváros Településszerkezeti Tervét, melyben a helyi védett területek megnevezése, helyrajzi számos lehatárolása is megtörtént (üisz: IX/253/2011.180/Ökth.).

Az országos ökológiai hálózat övezete – az országos folyosó részeként – teljesen lefedi a tervezési területet (3-5. térképmelléklet)

1.7. Tervezési és egyéb előírások

A) A tervezési területre vonatkozó tervek

- Körzeti erdőterv, erdőgazdálkodási üzemterv, erdőgazdálkodási terv [erdőtervet megállapító hatóság: Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága]
 - XXIV/1131/1/2010 számon jóváhagyott erdőterv – ÉSZAKERDŐ Zrt.
 - 2332/3/2006 számon jóváhagyott erdőterv – Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság
 - 09-14.3/886/2/2007 számon jóváhagyott erdőterv – Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
 - 3049/2006 jóváhagyott erdőterv – Tiszaújváros Önkormányzata

- Vízgazdálkodási terv: A terület két vízgyűjtő-tervezési alegységhez tartozik, melyek egyeztetési fázisban vannak (tovább információ: www.vizeink.hu):
 - 2-6: Sajó a Bódvával tervezési alegység (Tisza jobb part)
 - 2-17: Hortobágy-Berettyó tervezési alegység (Tisza-sziget és Tisza bal part)
- Vadgazdálkodási tervek megtalálhatók a vadászati hatóságnál (Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Földművelődésügyi Igazgatóság).
- Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. Törvény
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megye 10/2009. (V. 5.) számú rendelettel jóváhagyott terület rendezési terve (további információ: http://www.baz.hu/content.php?cid=cont_4a1a6bf574bfd0.82242802)
- Településrendezési tervek, szabályozások:
 - Tiszaújváros, 35. sz. főúttól északra eső területre vonatkozó településrendezési terv-módosítás – Településszerkezeti terv, valamint szabályozási terv és helyi építési szabályzat (VÁTI Városépítési Tanácsadó és Tervező Iroda Kft., munkaanyag, 2011 december hó).
 - 24/2004. (VII.01.) Önk. rendelet a helyi értékek védelméről
 - Tiszaújváros Integrált Városfejlesztési Stratégiája (jóváhagyásra előkészített dokumentáció: 2010. március; VÁTI Városépítési Kht.)
 - Tiszaújváros és térsége rövid távú fejlesztési stratégiája (2011. április 16.; Aquaprofit Zrt.)

B) A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok

- A TANÁCS 92/43/EGK IRÁNYELVE (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről („*Élőhelyvédelmi Irányelv*”)
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet
- Fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól szóló 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet

- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény
- A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelete az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet
- A Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet
- A nem termelő mezőgazdasági beruházások támogatásáról szóló 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről
- 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról
- 220/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól és módosításai ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról
- 379/2007. (XII. 23.) Kormányrendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról
- 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról.

2. Veszélyeztető tényezők

A Tisza folyót és mellékvizet kísérő természetes keményfás ártéri erdők igen megritkultak az elmúlt évszázadban, a térségben több ismert, Natura 2000 állományuk (pl. Girincs, Sajólad) erősen károsodott. A tiszaujvárosi ligeterdő-állományok hullámtéren találhatók. A megmaradt foltok védelme kiemelt prioritással jelentkezik. Állományait a korábban nem megfelelően megválasztott és kivitelezett erdészeti kezelés (tarvágás, mesterséges állományok / erdőültetvények kialakítása) és a fásszáru özönnövények (zöld juhar, amerikai kőris, gyalogakác, fehér akác) terjedése veszélyezteteti leginkább.

Potenciális veszélyként jelentkezik Tiszaujváros iparterületei felől ható szennyezések (elsősorban légszennyezés formájában) és lehetséges haváriák a Tisza vízrendszerén keresztül.

A tervezési terület tiszaszederkényi oldalán fennmaradt ártéri réteken az alulhasználat, a rétek

gyomosodása és inváziós cserjésekkel (elsősorban gyalogakáccal) történő záródása veszélyezteti.

A tervezési terület hivatalos Natura 2000 adatlapján (SDF, 2011. novemberi verzió) az alábbi veszélyeztető tényezők és hatások lettek megállapítva a tervezési területen, illetve a terület körül:

Hatás / tényező	Kódja	Intenzitás			Területi %	Hatás		
A művelési gyakorlat módosítása	101		B		15%			-
Erdősítés pótlása	163		B		30%			-
Egészségügyi fakitermelés (elhalt, beteg fák)	166		B		3%			-
Háztartási hulladék lerakása	421							
Energiaszállítás	510			C	1%			-
Légszennyezés	702							
Elárasztás	840	A			80%	+		-
Organikus anyagok felhalmozódása	951			C	10%			-
Egy faj inváziója	954		B		50%			-
Vadfajok károkozása	976		B		50%			-

1. táblázat: A tervezési területen jelentkező hatások és veszélyeztető tényezők (AZ EU Bizottság 97/266/EK számon kiadott határozatának E. függeléke alapján („a Natura 2000 keretében javasolt területek adatszolgáltatási űrlapjáról”) [magyarázat: Intenzitás: „A” = erős hatás; „B” = közepes hatás; „C” = gyenge hatás; Hatás: „+” = kedvező hatás; „0” = semleges hatás; „-” = kedvezőtlen hatás])

Hatás / tényező	Kódja	Intenzitás			Hatás		
A művelési gyakorlat módosítása	101		B				-
Peszticidek alkalmazása	110		B				-
Öntözés	130		B				-
Sövények és bozótosok kivágása	151			C			-
Erdőfelújítás és telepítés mesterséges úton	162		B				-
Erdősítés pótlása	163		B				-
Vadászat	230		B			0	
Folyamatos urbanizáció	401		B				-
Ipari vagy kereskedelmi területek (gyár)	411	A					-

Háztartási hulladék lerakása	421			C			-
Ipari hulladék lerakása	422	A					-
Mezőgazdasági épületek	430		B				-
Hajózás	520			C			-
Szabadtéri sportok és szabadidő-tevékenységek	620			C		0	
Vízzennyezés	701			C			-
Zajterhelés	710		B				-
Vízvezetés	810			C			-
Csatornázás	830		B				-
Eutrofizáció	952		B				-
Egy faj inváziója	954	A					-
Vadfajok károkozása	976		B				-

2. táblázat: A tervezési terület körül jelentkező hatások és veszélyeztető tényezők (AZ EU Bizottság 97/266/EK számon kiadott határozatának E. függeléke alapján („a Natura 2000 keretében javasolt területek adatszolgáltatási űrlapjáról”) [magyarázat: Intenzitás: „A” = erős hatás; „B” = közepes hatás; „C” = gyenge hatás; Hatás: „+” = kedvező hatás; „0” = semleges hatás; „-” = kedvezőtlen hatás])

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése szerint az egyes területek különös fontosságának – az angol szóhasználatból következően ún. **prioritásoknak** – a meghatározására alapvetően az egyes Natura 2000 területek különleges természetmegőrzési területté nyilvánítása esetében kerül sor, csakúgy mint a természetvédelmi célkitűzések megfogalmazására. A Natura 2000 területek célkitűzéseit és prioritásait felkerültek a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjaira (SDF) illetve elérhetővé tették a világhálón, az állami természetvédelem hivatalos honlapján is: <http://www.termeszetvedelem.hu/termeszetvedelmi-celkituzesek-prioritasok-natura-2000-teruleteken>

Általános célkitűzések:

A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Specifikus célkitűzések:

1. Fő célkitűzések:

- A keményfa ligeterdők (91F0) elegyességét, természetes felújítását biztosító

erdőgazdálkodási módok érvényesítése, melyben hangsúlyosan jelentkeznek az idős állományrészek és faegyedek, a holt faanyag mennyiségének növelésével, az idős elegyes erdők nyújtotta mikroklíma biztosításával;

- A keményfa (91F0) és puhafás ligeterdők (91E0) esetében fokozatos átállás valamely folyamatos erdőborítást biztosító művelési módra, egyúttal a véderdő funkció előtérbe helyezése a gazdasági rendeltetéssel szemben;
- A mocsárréti, kaszálóréti üde gyepek (6440) állományainak fenntartása / helyreállítása legeltetéssel, ill. kaszálással;
- A díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) élőhelyének védelme érdekében meg kell őrizni jó vízellátottságú üde erdőszegélyeket, törekedni szükséges az erdőszegélyek elegyfajjainak kíméletére, valamint a megfelelő vízháztartás biztosítására.

2. További célok:

- A Tisza és az öntözővíz csatorna hullámterében található ligeterdők, mint több jelölő faj számára fontos élőhely és ökológiai folyosó fenntartása, ökológiai állapotának (elegyesség, koreloszlás, holt faanyag mennyisége) javítása, az inváziós fásszárúak (pl. zöld juhar, amerikai kőris, gyalogakác) visszaszorítása mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A vöröshasú unka (*Bombina bombina*), valamint dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) teljes életciklusát biztosító vízi-vizes-szárazföldi élőhely-komplexek jó természetességi állapotának megőrzése, különösen az időszakos vándorlást, illetve diszperziót biztosító folyosók fenntartása / helyreállítása;
- A nagyvad, elsősorban a vaddisznó, okozta természetvédelmi károk csökkentése;
- Az ártéri pionír ruderalis növényzet (3270) élőhely típusok állományainak fenntartása, illetve kialakulásuk elősegítése a terület folyó- és állóvizeit érintő természetes folyamatok (áradások, kiszáradások) hosszú távú biztosításával;
- Az illegálisan kialakított anyagnyerő helyek, hulladéklerakó helyek gyom és hulladék mentesítése, további lerakások megakadályozása, őshonos fafajú erdő kialakításával / helyreállításával;
- A közösségi jelentőségű erdei élőhelyeken a közösségi jelentőségű, fokozottan védett madárfajok (*Haliaetus albicilla*, *Ciconia nigra*) fészkelőhelye körül az adott faj igényeinek megfelelő méretű és időtartamú védőzóna kijelölése.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. **kezelési egységeket** (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő

élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési, kutatás – monitorozási feladatokra, lehetőségekre is kitérünk.

A kezelési javaslatoknál élesen el kell választani a fenntartó gazdálkodáshoz köthető, *fenntartási javaslatokat*, illetve a *fejlesztési* (pl. élőhelyfejlesztési) *feladatokat*. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

3.2.1. Élőhelyek kezelése (kezelési egységek)

KE-1 kezelési egység:

(1) Meghatározása: idős keményfa ligeterdők

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: J6 – Natura 2000 kód: 91F0
- érintett földrészletek: Tiszaújváros 030 (részben), 032/1 (részben)
- érintett erdőrészletek: Tiszaújváros 22B,C,F; 23A,E (részben),P

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

- Mint unikális, régiósan is igen ritka előfordulású erdei élőhelyek, a keményfás ligeterdők idős állományai folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módokkal (szálalóvágás, szálalással) kezelendők vagy érintetlenül hagyandók;
- Középkorú állományai esetében fokozatos átállás szükséges valamely folyamatos erdőborítást biztosító művelési módra.;
- Vizsgálni szükséges a megállapított vágáskor megemelhetőségének a lehetőségét, figyelembe véve az erdő természetességének állapotát;
- Véghasználatok közül, a tarvágás nem javasolt;
- Őshonos főfafajú erdőrészletben idegenhonos fafajjal történő erdőfelújítás nem tervezhető. Az idegenhonos fafajok, főként az inváziós fafajok (*amerikai kőris, akác, zöld juhar*) elegyarányának csökkentésére, visszaszorítására törekedni kell;
- Őshonos állományokban az őshonos elegyfafajok (pl. *mezei és vénic szil, mezei juhar*) kímélete szükséges;
- Az erdőszegélyek kímélete szükséges.

(4) A kezelési fenntartási javaslatok, indoklása:

- A keményfás ligeterdők idős állományai a tervezési területen belül kis területarányt

képviselnek, ezért szükségesnek tarjuk ezen idős állományok minél természetesebb állapotban történő megőrzését. A honos állományoknál jelenleg alkalmazott erdészeti felújítás hosszabb távon nem tartható fenn, figyelembe véve az erdő Natura 2000 célkitűzéseit. Az idősebb erdőállományok esetén az erdőállományon belüli többkorú állomány kialakításával lehet az idős, természetszerű struktúrát átmenteni, fenntartani. A nagyobb vágásterületek kialakításával az erdei fajok teljesen visszaszorulnak (ahogy ez Sajóladon és Girincsen is megtörtént, az erdők véghasználata, mesterséges felújítása során). Ennek megfelelően csak folyamatos erdőborítást biztosító használatok bevezetését, meghonosítását, ill. az állományok érintetlenül hagyását javasoljuk a területen;

- Az idegenhonos fafajjal történő erdőfelújítás a jelölő erdei élőhely megszűnését eredményezi. Az inváziós fafajok tömegesen terjednek és hatékonyabb növekedésük révén az őshonos növénytakaró alkotóit kiszorítják, így a jelölő erdei élőhelyek természetességi állapota jelentősen romlik, azaz a kedvező természetvédelmi helyzet nem őrizhető meg. (Természetességi állapot alatt nem az Evt. által megfogalmazott 6 természetességi állapot kategóriát értjük, hanem a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) által élőhelytérképezéskor- és élőhely-értékeléskor használt – Seregélyes Tibor által kidolgozott – biotikai, természetvédelmi értékelési rendszert). Az inváziós fásszárúak visszaszorítása a célkitűzések között is hangsúlyosan szerepel.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok:

- A kezelési egységbe tartozó élőhelyfoltok speciális élőhely-rekonstrukciós munkákat nem igényelnek, az nagyobb folyók árterületein általánosan meghonosított természetszerű erdőgazdálkodással kezelhetők.

KE-2 kezelési egység:

(1) Meghatározása: természetes / természetszerű fű-nyár ártéri ligeterdők

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: Á-NÉR: J4 – Natura 2000 kód: 91E0*
- érintett földrészletek: Tiszaújváros 017/1, 017/2 (részben), 0239/2, 1800, 1801, 1802
- érintett erdőrészletek: 5B,C,D,E; 28A,B,D,E

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

- A természetszerű – több esetben partvédelmi rendeltetésű – ligeterdők idős állományai folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módokkal (szálatalóvágás, szálatalással) kezelendők vagy érintetlenül hagyandók;
- Középkorú állományai esetében fokozatos átállás szükséges valamely folyamatos erdőborítást biztosító művelési módra.;
- Vizsgálni szükséges a megállapított vágáskor megemelhetőségének a lehetőségét, figyelembe véve az erdő természetességének állapotát;
- Véghasználatok közül, a tarvágás nem javasolt;

- Őshonos főfafajú erdőrészletben idegenhonos fafajjal történő erdőfelújítás nem tervezhető. Az idegenhonos fafajok, főként az inváziós fafajok (*amerikai kőris, akác, zöld juhar*) elegyarányának csökkentésére, visszaszorítására törekedni kell;
- Őshonos állományokban az őshonos elegyfajok (pl. *csigolyafűz, szilfajok, mézgás éger*) kímélete szükséges;
- Az erdőszegélyek kímélete szükséges.

(4) Kezelési fenntartási javaslatok, indoklása:

- A puhafás ligeterdők idős állományai a tervezési területen belül kis területarányt képviselnek, ezért szükségesnek tarjuk ezen idős állományok minél természetesebb állapotban történő megőrzését.
- Az idegenhonos fafajjal történő erdőfelújítás a jelölő erdei élőhely megszűnését eredményezi. Az inváziós fafajok tömegesen terjednek és hatékonyabb növekedésük révén az őshonos növénytakaró alkotóit kiszorítják, így a jelölő erdei élőhelyek természetességi állapota jelentősen romlik, azaz a kedvező természetvédelmi helyzet nem őrizhető meg. (Természetességi állapot alatt nem az Evt. által megfogalmazott 6 természetességi állapot kategóriát értjük, hanem a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (NBmR) által élőhelytérképezéskor- és élőhely-értékeléskor használt – Seregélyes Tibor által kidolgozott – biotikai, természetvédelmi értékelési rendszert). Az inváziós fásszárúak visszaszorítása a célkitűzések között is hangsúlyosan szerepel.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok:

- A kezelési egységbe tartozó élőhelyfoltok speciális élőhely-rekonstrukciós munkákat nem igényelnek, az nagyobb folyók árterületein általánosan meghonosított természetszerű erdőgazdálkodással kezelhetők.

KE-3 kezelési egység:

(1) Meghatározása: erdészeti faültetvények (elsősorban telepített nyarasok és füzések)

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: Á-NÉR: S2, RB, RC, RD – nem Natura 2000 élőhelyek
- érintett földrészletek: Tiszaújváros 023, 025, 026/1, 026/2, 027, 028, 030 (részben), 031, 032/1 (részben), 034,
- érintett erdőrészletek: 22A,C (részben),D,G; 23B,C,D,E (részben),F,H,I,J,L,M,NO,Q,R,S,T

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

- Az erdészeti nevelővágások és tisztítások során az idegenhonos növényfajok visszaszorítására törekedni kell. A visszaszorítást elsősorban mechanikus módszerekkel kívánatos elvégezni, vegyszerhasználat a vizes élőhelyek, ill. a Tisza közelsége miatt nem javasolt;
- Az erdőrészletek közötti saját használatú utakat rendszeresen tisztítani, fenntartani

szükséges, lévén az érintkező jelölő élőhelytípust képező puhafás- és keményfás ligeterdőket veszélyeztető inváziós fa- és cserjefajok fő terjedési útvonalának számítanak az erdőtömbön belül.

- Az erdészeti faültetvények kialakításakor a teljes talaj-előkészítés helyett, javasoltak a talajt kevésbé megbolygató ültetőgödrök- és sávok kialakítását végző technológiák előtérbe helyezése;

(4) Kezelési fenntartási javaslatok, indoklása:

- A honos, természetvédelmi szempontból jelentős keményfa ligeterdőket (91F0 élőhely) övező, azokkal érintkező nagy kiterjedésű nemesnyár ültetvények jelentős inváziós hatást képeznek, azáltal, hogy fásszárúak (*zöld juhar, amerikai kőris, gyalogakác, fehér akác*), lágyszárú és lián özönnövények (*magas aranyvessző, feketéllő farkasfog, parti szőlő, süntők*) jelentős állományainak adnak otthont.). A tervezési terület özönnövényekkel való fertőzöttségnek a csökkentése közép- és hosszútávon kiemelt jelentőségű;
- Amennyiben a felújítások során – amennyiben a termőhely ezt lehetővé teszi – honos állományok hozhatók fel, akkor az inváziós fajok visszaszorulása feltételezhető az erdők korosodásával, záródásával. Ennek kedvező hatása – a tervezési terület szintjén is – a „magterületként” értékelhető idős erdőállományok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzésében is megmutatkozik;
- Az utak és nyiladékok tisztításával (elsősorban gazoló kaszálás) olyan félárnyékos szegélyek alakulhatnak ki, melyek – többek között – a *díszes tarkalepke* életmód-igényeit is szolgálják;
- Azon erdőrészekben, ahol a faültetvény kialakításakor talajkímélőbb technológiát alkalmaztak (ültető árok kihúzása), ott egyes védett hagymás-gumós növényfajok (pl. *nyári tőzike*) fenn tudtak maradni, ezzel is növelve az erdő természetvédelmi értékét.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok:

- Közép- és hosszútávon törekedni szükséges a fafajcserére a termőhelyre jellemző honos faállománytípus figyelembevételével. A korábban összefüggő hullámtéri természetszerű ligeterdő kontinuitása csak az elmúlt 20-50 évben szűnt meg, azaz ekkor történtek meg a természetes tölgy-kőris-szil illetve fűz-nyár ligetek lecserélése nemesnyarasokra, nemesített fűzesekre. Ebből következően az érintkező maradványjellegű természetes erdőállományokból a ligeterdei lágyszárú fajok és a fauna egy része biztosan vissza tud telepedni. Ezt igazolja az is, hogy a jelenlegi faültetvényekben is találunk szórványosan ligeterdei fajokat (pl. *debreceni torma, nyári tőzike*).
- Idegenhonos állományok tarvágása esetén minden esetben meg kell tervezni az őshonos felújítási változatot. A felújítási lehetőségek közül a honos fafajokkal történő erdőfelújítás támogatandó, prioritást kell hogy kapjon a körzeti erdőtervezés során.

KE-4 kezelési egység:

(1) Meghatározása: spontán cserjésedő (gyalogakácosok) – erdősülő területek

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: P2c, RB – nem Natura 2000 élőhelyek
- érintett földrészletek: Tiszaújváros 1800, 1801
- érintett erdőrészletek: Tiszaújváros 28C (részben)

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

- A területen jelenleg semmilyen fenntartó jellegű kezelés nincs. A szántó művelési ágban található alrészleten (Tiszaújváros 1801 „a”) homogén gyalogakácos található, a művelési ágnak megfelelő hasznosítás gazdasági szempontból sem támogatandó. A hullámtéren – a Tisza-szigeten – rentábilis szántóföldi gazdálkodás nem folytatható;
- A honos fajokkal (elsősorban fehér- és feketenyár) erdősülő spontán erdőfoltok fenntartása, kímélete javasolt. Megfelelő térmérték (0,5 hektár felett) elérése esetén foltjaik üzemtervezése javasolt;
- A vízügyi szempontokat is figyelembe véve – az árvízi lefolyási sáv érintettsége miatt – a kezelési egységben a terület tisztítása, rendszeres kaszálása indokolt a már meglévő őshonos erdőfoltok kíméletével egy fás legelő, ligetes kaszáló (esetleg parkerdő) kialakítása céljából;
- A terület tisztítását mechanikus eszközökkel (kézi és gépi cserjeirtás, ill. gazoló kaszálás) javasolt elvégezni, időbeli- (augusztus 15. – március 15. között javasolt) és térbeli korlátozások (önerdősül, honos fafajú facsoportok teljes kíméletével) betartásával.

(4) Kezelési fenntartási javaslatok, indoklása:

- A spontán kialakuló természetes erdőfoltok, facsoportok regenerációja jelölő erdei élőhely („Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas köris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)” – 91E0) kialakulását eredményezik.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok:

- A tulajdon bevonásával hosszú távú stratégiát javasolt kidolgozni a Tisza-sziget nem erdősült terület egységén (pl. a terület erdősítése, parkerdő kialakítása, a gyalogakácos cserjések kezelése – tüzelőanyag nyerése céljából, stb.). A természeti állapot erősen leromlott, így a területen megjelenő kezelések csak a természeti állapot javulásához vezethetnek.

KE-5 kezelési egység:

(1) Meghatározása: ártéri mocsárrétek, töltés menti rétek

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: Á-NÉR: D34, OB – Natura 2000 élőhely: 6440 (részben)
- érintett földrészletek: Tiszaújváros 017/1 (részben), 017/2 (részben), 034 (részben)
- érintett erdőrészletek: -

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

- Fenntartó kaszálással hosszútávon is megőrizhető élőhelyfoltokként (mocsárrét fragmentumok a tiszaszederkényi oldalon) illetve élőhelysávként (Tisza töltés) jelentkezik a területen. A vízügyi kezelésben lévő töltésalji gyepek a rendszeres kezelések révén természetes struktúrájuk (bár nem értékelhetők Natura 2000 élőhelyként), míg a szederkényi oldalon a gyepek hasznosításával felhagytak, az árvizes éveket követően szegélyesedés, illetve spontán cserjésedés indult meg;
- A 269/2007. (X. 18.) Kormányrendeletben meghatározott, a Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati előírásokon túl további kezelési javaslatok nem fogalmazhatóak meg (a releváns előírások paragrafusai aláhúzással kiemelve):
 - A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani /3. § (1) bek./;
 - Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető /3. § (2) bek./;
 - A gyepterület túllegeltetése tilos /3. § (3) bek./;
 - A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos /3. § (4) bek./;
 - Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürületekből származhat, trágya kiszórása tilos /3. § (5) bek./
 - A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át – beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is – kaszálásonként változó helyen kaszálatlanul kell hagyni /4. § (1) bek./;
 - A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos /4. § (2) bek./;
 - Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos /4. § (3) bek./;
 - A Natura 2000 gyepterületeken a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség (a továbbiakban: felügyelőség), helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:
 - a) a nád irtásához, valamint
 - b) az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez /4. § (4) bek./;
 - Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges /4. § (5) bek./;
 - A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező /5. § (1) bek./;
 - Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel

vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos /5. § (2) bek./;

- A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak /5. § (3) bek./; (A kaszási bejelentőlap elérhető a nemzeti park honlapján is: <http://bnpi.hu/oldal/letoltesek-288.html>)
- Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos /5. § (4) bek./.
- A fővédművek rekonstrukciója során a kármérséklés keretén belül törekedni kell a töltésoldali és töltésalji gyepek helyreállítására, fenntartó kaszálására.

(4) Kezelési fenntartási javaslatok, indoklása:

- A mozaikos kezelési egység számos jelölő fajnak (pl. *nagy tűzlepke*, *vöröshasú unka*) biztosíthatnak életfeltételeket, a kaszálások elmaradásával az élőhelyek fel is számolódhatnak.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok:

- Kis kiterjedésük és fenntartó hasznosításuk miatt, élőhely-rekonstrukció nem indokolt e kezelési egységben.

KE-6 kezelési egység:

(1) Meghatározása: kubikgödörben kialakult mocsárfoltok.

(2) Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: B3, OB (részben) – Natura 2000 élőhely: 3270 (részben)
- érintett földrészletek: Tiszaújváros 030 (részben), 031/2
- érintett erdőrészletek: Tiszaújváros 23TN

(3) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok:

- A három kubikmélyedésből álló víztér speciális fenntartó kezelést nem igényel. Természeti állapota az adott év vízjárásától függ. Árvizeket követően, a visszamaradó víztérben értékes kételtű szaporodóhely alakulhat ki (elsősorban vöröshasú unka és dunai tarajosgöte);
- Vadászai létesítmény (szóró, etető, magasles) elhelyezése nem támogatandó a területen;
- Az élőhelyfoltokat körülvevő erdőállományok kezelése döntően befolyásolhatja az élőhelyfolt fennmaradási lehetőségeit.

(4) Kezelési fenntartási javaslatok, indoklása:

- Kis kiterjedésű, de természetvédelmi szempontból fontos élőhely a tervezési területen. A kubikgödör zavartalanságának biztosításával, többek között jelölő kételtűfaj fennmaradását biztosíthatjuk a területen;
- Szórók, etetők kihelyezésével a vaddisznó jelenléte tovább fokozható a területen, melynek hatása az erdőállományok felújulásán túl, kedvezőtlenül befolyásolja a vizes élőhely természeti állapotát is (pl. túlzott nitrifikációt okoz, a kételtűek közvetlen predációja, stb.).

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok:

- Az élőhelyfolt kis méreténél fogva élőhely-rekonstrukciót nem igényel, ugyanakkor javasolt hasonló kisebb gödrök, kubikok kialakítása a közösségi jelentőségű kételtűfajok kedvező természetvédelmi helyzetének fejlesztése érdekében.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségeket a kezelési egységek (KE) értékelését követően, azokat a 3.2.1 ponthoz bedolgozva tárgyaltuk.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az élőhelyek kezeléséhez megfogalmazott javaslatok többsége fajvédelmi intézkedéseket is szolgál, melyre a kezelések tárgyalásakor kitértünk. Konkrét kezelési intézkedéseket a **díszes tarkalepke** (*Euphydryas maturna*) védelme érdekében foglalmaztunk meg, figyelembe véve a kötelezettségségi eljárás során vállalt nemzeti feladatokat is.

Életmenete, ökológiai igényei:

A tervezési területen jelenleg idős, kőris elegyes erdőállomány két foltban, összesen 24 hektár kiterjedésben található. Ezen erdőállományok napsütötte délkeleti, déli és délnyugati szegélyei jelentenek élőhelyet a faj számára. Az idős erdőkkel szomszédos területeken jelenleg nagyrészt nemesnyár ültetvények találhatók. Ezek, illetve az invazív gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) és zöld juhar (*Acer negundo*) uralta spontán felnőtt bozótosok az elmúlt 10 évben annyira felnőttek, hogy már beárnyékolják a díszes tarkalepke számára alkalmas erdőszegélyeket. Az árnyékolás miatt eltűntek az imágók számára nektárforrásként szolgáló virágos lágyszárúak, illetve az áttelelt hernyók számára tápnövényül szolgáló egyéb apró lágyszárú növények. Így gyakorlatilag megszűntek a faj számára alkalmas élőhelyek. Ennek következtében csak elvétve lehet 1-1 imágót észlelni a területen – nem is minden évben.

Javasolt fajvédelmi intézkedések:

A jelenlegi kedvezőtlen helyzethez képest jelentős javulás érhető el megfelelő fajvédelmi intézkedésekkel. Az intézkedések célja, hogy az idős, kőris elegyes erdőállományok délkeleti, déli és délnyugati szegélyein legalább 10, de inkább 20 méter szélességben virágzó kétszikűekben gazdag, gyeses növényzet alakuljon ki. Ez az állapot néhány év alatt elérhető, az alábbi intézkedések megvalósításával:

- a szegélyeket jelenleg beárnyékoló inváziós fajokból (gyalogakác, zöld juhar) álló fás vegetáció eltávolításával, illetve

- az idős állományokkal érintkező nemes nyarasoknak az idős erdővel érintkező részének letermelésével;
- a fás vegetáció eltávolítása után évente egy vagy két alkalommal történő kaszálás (esetleg szárzuzás) indokolt a gyepes élőhely kialakulása érdekében;
- a nyiladékrendszer kialakítását követően, fenntartó kaszálásokkal lehet ezen szegélyeket fenntartani;
- javasolt kaszálási időpontok: tárgyév július második fele és október;
- fenntartó kezelésként jelentkezik az erdészeti utak karbantartása, az utak szegélyének kaszálása (2-5 méter szélességben). Ezzel az imágók táplálkozási lehetőségei bővíthetnek, mert a kaszált útszegélyekben virág-gazdag gyepes élőhelysávok alakulhatnak ki.

A terület kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület státuszából adódóan a területen előforduló fokozottan védett madárfajok (rétisas, darázsölyv, fekete gólya) védelmét a Natura 2000 szabályozáson túl a 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet által biztosított jogi (hatósági) eszközökkel kell biztosítani.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

3.2.4.1 Az eddigi kutatások rövid összefoglalása

A terület jelentősen **alul kutatottnak** tekinthető. A kutatások jelentős része *vízi gerinctelen fajok* (puhatestűek, szitakötők, vízi bogarak, stb.) felmérésére korlátozódik, lévén a 35. sz. főútnál számos országos adatgyűjtési protokoll során gyűjtöttek mintákat (l. a publikációk ismertetését az Irodalomjegyzék c. fejezetben). A Tiszadob és Sajólád térségében található keményfa ligeterdő állományokkal ellentétben, ezen állományokról *archív botanikai adatokkal* egyáltalán nem rendelkezünk, publikációk nem készültek.

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának tagjai az elmúlt évtizedből folyamatosan mérik fel a *fokozottan védett madárfajok* fészkelőterületeit. A tervezési területen található gémtelep monitorozása is történik.

Denevér-zoológiai felmérések a környező településeken található templomtornyokban, az árteret is rendszeresen használó fajok tekintetében több évtizedre nyúlnak vissza (Bereczki Attila felmérései).

A Natura 2000 fenntartási terv készítésével párhuzamban több felmérési, kutatási vizsgálat is folyik jelenleg is a területen:

- A tervezés alapját jelentő élőhelyterképezés 2012. tavaszán készült el (készítette: Schmotzer András), a florisztikai kutatások 2011-ben indultak meg és elsősorban a védett és lokálisan jelentős fajok ponttérképezésén túl a tervezési terület özönnövény-terheltségét is célozza;
- *A lepkészeti felmérések* Korompai Tamás irányításával zajlanak (nappali lepke – egyelések vizsgálatokkal, illetve éjjeli lepkék – fénycsapdás, lámpázásos felmérésekkel). A felmérések egyik fő célkitűzése a díszes tarkalepke tervezési területen való előfordulásának vizsgálata, értékelése;
- 2012 tavaszán denevér-zoológiai faunisztikai vizsgálatok is folytak hálózási

mintavételezéssel és denevér detektorok (akusztikus vizsgálat) segítségével (Gombkötő Péter felmérése).

3.2.4.1 Javaslat a jövőbeni kutatásokra

A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő *közösségi jelentőségű fajainak a felmérése, állományváltozásának követése (monitorozás)*. Az élőhelyvédelmi irányelv alapján a kutatás, monitorozás nemzeti hatáskörbe tartozik és rendszeres jelentéstételi kötelezettséget ír elő a tagállam számára (HD. 17. cikkely).

A kutatások *koordinálását* és részbeni elvégzését a Bükki Nemzeti Park Igazgatóságnak kell elvégeznie, természetesen a *kutató műhelyek* (egyetemek, főiskolák, múzeumok, független szakértők) bevonásával. A K+F jellegű kutatások esetében Európai uniós pályázati források is elérhetők (pl. Interreg, részben LIFE+).

Megvizsgálandó a lehetősége, hogy egyes jól vizsgálható és könnyen felismerhető fajok esetében (pl. szarvasbogar, farkasalma lepke, vöröshasú unka, vidra) a *helyi közösségek és civil zöldszervezetek* hogyan tudnak bekapcsolódni e munkákba (l. „Vadonleső” program eredményei: <http://www.vadonleso.hu/>).

A Tisza hullámterületén több természetvédelmi, illetve fenntarthatósággal kapcsolatos *projekt* is fut (elsősorban a WWF iniciálásával), melyek során kutatási feladatok is megvalósulnak a területeken.

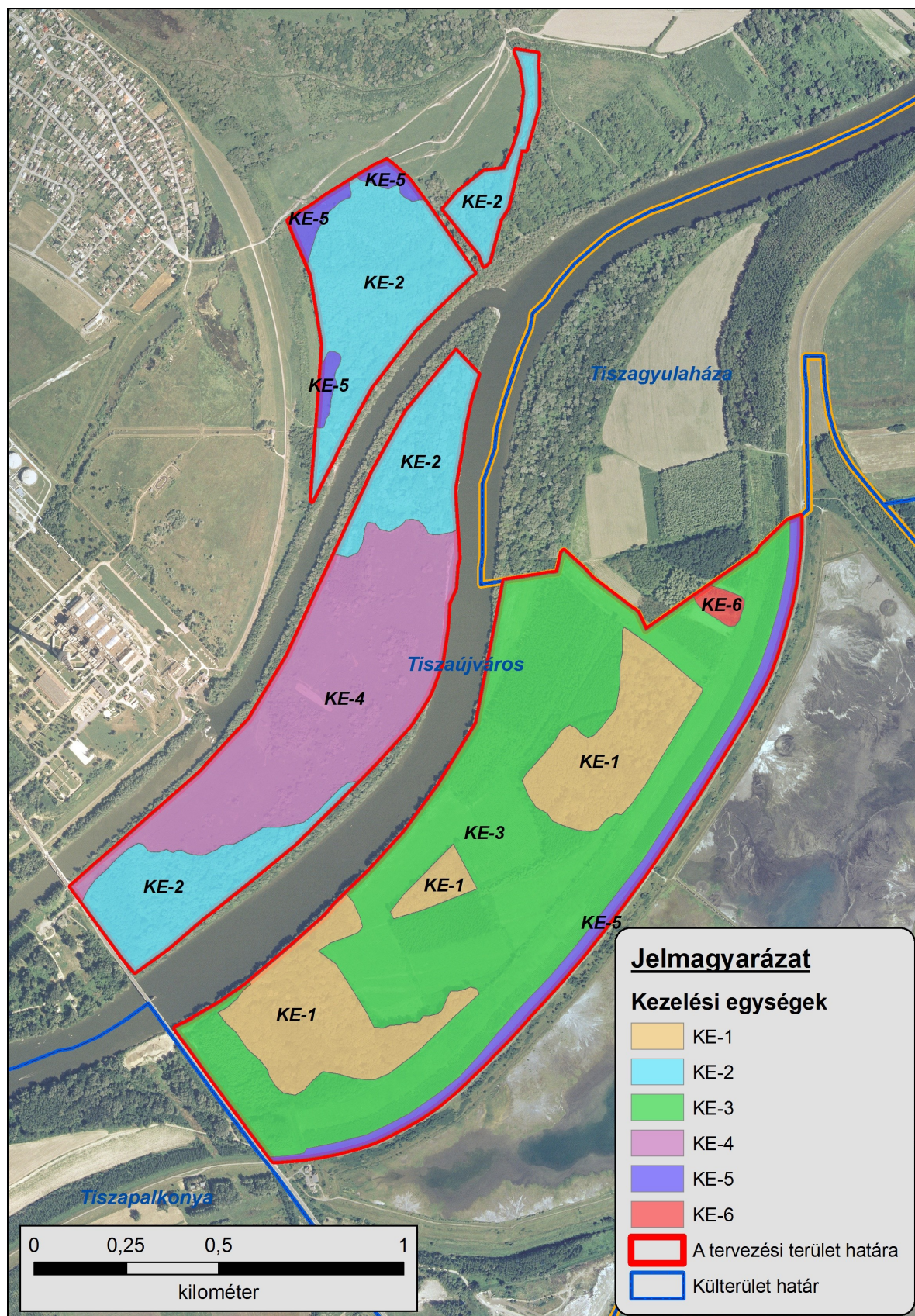
Konkrét kutatási javaslatok:

- *Erdőtermészetességi, termőhely-értékelési vizsgálatok* kiemelt feladatként jelentkeznek, lévén az idős ligeterdő állományfoltok felújítása az árterületeken jelentős problémaként jelentkezik a gazdálkodónál. E munka során javasolt a *famatuszálemek részletes felmérése* (fizikai paraméterek: kerület, magasság, egészségügyi állapot és geokoordináták felvétele);
- A *díszes tarkalepkére* állomány-változásának nyomon követésére a 3.2.3. fejezetben felsorolt intézkedések elvégzését követő 3 évben évente javasolt lenne szemikvantitatív vizsgálatot végezni. Ez a vizsgálat évente 3 mintavételt igényel. A mintavétel módszertana igazodik az *Átmeneti támogatás projekt (2006/018-176-02-01)* keretében javasolt mintavételi protokollhoz, viszont a ráfordítás-hatékonyság javítása érdekében a mintavételek számát háromra célszerű csökkenteni, a javasolt 6-8 helyett. Az ezt követő években, a 6 éves országjelentések ciklusához igazodva, 3-5 évente célszerű elvégezni az *Átmeneti támogatás projekt (2006/018-176-02-01)* keretében javasolt mintavételi protokoll szerint a faj állományfelmérését;
- Az idős faegyedek és a jelentős mértékű és változatos minőségű *holtfa* meglétére alapozva részletes *mikológiai* (gombászati) és *rovartani* (elsősorban xilofág bogarak) felméréseket javasolt elvégezni. A vizsgálatok eredményeképp több potenciális közösségi jelentőségű bogárfaj kimutatása sem zárható ki a területről (pl. skarlátbogár, nagy höscincér).
- A területen előforduló kételtű fajok felmérése, állományváltozásainak detektálása kiemelt prioritással bír. Két közösségi jelentőségű faj is előfordul a területen (vöröshasú unka, dunai tarajosgöte), míg közösségi vizsgálatok szükségességét a csoport magas veszélyeztetettsége

révén is indokolt lehet (pl. klímaváltozás, adaptáció szélsőséges csapadékjárású évekhez, kitridiomikózis, stb.)

- A *madarak* felmérése jelenleg elsősorban a fokozottan védett ragadozó madarakra és a fekete gólyára terjed ki, javasolt ezt kiterjeszteni a teljes fészkelő állományra, különös tekintettel a holtfához köthető közösségi jelentőségű madárfajok revír-térképezésére (pl. harkály fajok, örvös légykapó);
- A *vidrára* kidolgozott országos monitorozási protokollt felhasználva (elsősorban hullatéknyomokra alapozva) felmérési mintapontokhoz köthető felmérést javasolt beindítani.
- A 2012-ben megindult *denevérfelmérések* kiegészítése szükséges. Fontos meghatározni, kijelölni állandó mintázási pontokat a tervezési területen, illetve a környező településeken (az épületlakó kolóniák szempontjából). Ezen adatok monitorozási célra is jól felhasználhatók a jövőben (esetleg a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer /NBmR/ keretében).

3.2.5. Melléklet: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések (kezelési egységek térképi ábrázolása)

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A meglévő Natura 2000 jogcímen lehívható gyep és erdészeti agrártámogatások a tervezési területen csak korlátozottan érhetők el, lévén:

- alacsony a nem állami szektor részesedése (összesen: 12,5% magántulajdon és 28% önkormányzati tulajdon található)
- a magántulajdonban lévő területeken sok a tulajdonos, az erdőterületek esetében osztatlan közös tulajdonforma a rentábilis és a terület célkitűzésinek is megfelelő rét- és erdőgazdálkodást teljesen lehetetlenné teszi.
- Az önkormányzati tulajdonban lévő Tisza-sziget szántó művelési ágban lévő területegységén (Tiszaújváros 1801 „a” alrészlet) fenntartó szántóművelési gazdálkodás nem tartható fenn, mely abban is realizálódik, hogy évtizedek óta felhagytak a műveléssel. A felhagyás következtében kedvezőtlen cserjésedési szukcessziós folyamatok indultak be, homogén gyalogakácos bozót alakult ki.

A tervezési területen a fent említett szempontokat is értékelve, megállapítható, hogy a területen gazdálkodók jelenleg semmilyen támogatási forrást nem használnak fel, így a Natura 2000 célkitűzések megvalósítása eleve hátránnyal terhelt. Ennek megfelelően szükségesnek látjuk a jelenleg országosan működő agrár- és erdészeti támogatások rövid ismertetését is, mely kis kiterjedésben elvileg elérhető a magántulajdonosok, illetve az önkormányzat számára.

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg elérhető agrártámogatások alapját az egyszerűsített területalapú támogatás jelenti, míg gyep és erdő művelési ágú területeken Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) Natura 2000 támogatások is lehívhatók.

SAPS – egyszerűsített területalapú támogatás

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (*Single Area Payment Scheme* – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint a „kölsönös megfeleltetés” (KM) rendszerének betartása.

A gazdálkodó által az összes bejelentett területet helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban kell tartani. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, illetve helyszíni ellenőrzés során végzi.

A kölsönös megfeleltetés egy komplex ellenőrzési és szankcionálási rendszer. Lényege az, hogy a közvetlen kifizetések és bizonyos vidékfejlesztési támogatások kedvezményezettjeként

nyilvántartott mezőgazdasági termelőket az ellenőrzési rendszer követelményein keresztül ösztönzi arra, hogy a tevékenységükre vonatkozó különböző szabályokat (környezetvédelmi, állatjelölési, állatvédelmi stb.) betartsák.

A kölcsönös megfeleltetés rendszere két részre bontható: (1) a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) előírásai, illetve (2) a Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények (JFGK).

Mit jelent a JFGK mozaikszó? A teljes kifejezés: Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények. Azt a 19 közösségi jogszabályt nevezzük így, amelyek a 73/2009/EK tanácsi rendelet II. mellékletében szerepelnek.

Mit jelent a HMKÁ mozaikszó? A teljes kifejezés: Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot. A Tanács 73/2009/EK rendeletének III. melléklete alapján minden tagállam nemzeti jogszabályban fekteti le a HMKÁ előírásokat.

A 2004-ben csatlakozott tagállamokban (így Magyarországon is) a kölcsönös megfeleltetés rendszerét az alábbiak szerint kell fokozatosan bevezetni, illetve annak előírásait betartatni:

- 2004-től: Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot előírásai (HMKÁ)
- 2009-től: HMKÁ + Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények (JFGK) első csomagja (1-8)
- 2011-től: HMKÁ + JFGK 1-8 + JFGK 9-15
- 2013-tól: HMKÁ + JFGK 1-8 + JFGK 9-15 + JFGK 16-18

A Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot előírásainak, illetve a JFGK 1 és 5 követelményeinek (vadon élő madarak védelme, élőhely-védelem) betartását a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) ellenőrzi. A JFGK 2,3,4 (környezetvédelem), illetve a JFGK 6,7 és 8 (állatazonosítás és állatnyilvántartás) ellenőrzését a megyei kormányhivatalok (korábban: a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal) végzik.

Natura 2000 kifizetések

A kölcsönös megfeleltetés részét képezi többek között a Natura 2000 területeken való gazdálkodás feltételeinek a betartása is.

Jelenleg a 269/2007 (X. 18.) Kormányrendelet által meghatározott feltételrendszerek betartása kötelező, mely kizárólag gyepterületeken van hatályban. A gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályait a 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet tartalmazza. Ezeknek a feltételeknek a betartása nem csupán a Natura 2000 területekre járó kompenzációs támogatás folyósításának feltétele, hanem a SAPS támogatásé is. A Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást.

A magánerdő gazdálkodókat célozza meg új intézkedésként az erdőterületekhez köthető kompenzációs Natura 2000 kifizetések. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályait a 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet tartalmazza.

A *fenntartási tervek* szerepe a jelenlegi támogatási rendszerben nem elhanyagolható. Egyes vidékfejlesztési támogatások a Natura 2000 területekre vonatkozóan a fenntartási tervekhez kötötték a támogatási részvételt. A mezőgazdasági földterület első erdősítése jogcím, valamint az agrár-erdészeti rendszerek jogcím, melyek művelési ág váltással járó támogatások, csak abban az esetben engedélyezik Natura 2000 területen a támogatás igénylését, ha az a fenntartási tervvel összhangban van. A fenntartási tervek ilyen módú alkalmazása biztosítja azt, hogy az Unió pénzei megfelelően hasznosulnak, nem hatnak egymás ellen, valamint kiküszöbölik azt, hogy az Natura 2000 területeken esetlegesen éppen Uniói forrásból történhessen károsodás.

Erdő-környezetvédelmi támogatások

A 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet (az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről) biztosítja a szabályozási hátteret, azon erdészeti intézkedésekhez, melyek célja a természetkímélő erdőgazdálkodási technológiák és módszerek meghonosítása.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A 3.3.1 pontban ismertetett, a tervezési terület tulajdoni viszonyaiból eredő struktúra alapján az agrártámogatási rendszerhez újabb elemek nem javasoltak. A magánterületek esetén az osztatlan közös tulajdonforma lehetetlenné teszi, hogy a rendezetlen státuszú erdőterület esetében az erdőgazdálkodó élhessen a támogatással.

Bár az agrár erdőgazdálkodási támogatási rendszer elvesztését jelentené, de hosszabb távon – figyelembe véve a tiszaszederkényi oldal erdőterületének a jelölő élőhelytípusba való tartozását – a területek megvásárlása és állami kezelőnek való átadása jelenthetné a megoldást kezelési szempontból. A tulajdonosok egy része ezt a szándékát jelezte a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság felé, indokolva azzal, hogy a területet érdemben nem tudják hasznosítani a részaránytulajdon miatt.

3.3.2. Pályázati források

A Natura 2000 pályázati lehetőségek igen heterogén forrásból meríthetnek, de egységesen elérhető pályázati rekonstrukciós, fejlesztési források nem állnak rendelkezésre. Az Európai Unió pályázatok nagy pályázati és pályázat-menedzseri tapasztalatot igényelnek, így elsősorban gazdasági társaságok, állami kezelőszervezetek számára javasoltak.

A terület Natura 2000 státuszánál fogva a *Környezet- és Energia Operatív Program* KEOP-3.1.2/09-11 kódszámú csomagja rendelkezésre áll (témacím: Élőhelyvédelem, és -helyreállítás, élettelen természeti értékek védelme, vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése). A II. körös pályázatok beadásával párhuzamban a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség tájékoztatása alapján a pályázatok beadása és elbírálása fel lett függesztve.

Számos regionális civil szervezet (pl. WWF Magyarország, WWF Duna-Kárpáti Iroda) futtat vagy futtatott a különböző élőhely-rekonstrukciós és/vagy fenntarthatósági projektet a Tisza-völgyében (források: UNEP GEF, South-East Europe). A Natura 2000 saját jogcímű Európai uniós pályázata a *LIFE+ Nature*, melynek jelenleg a következő pénzügyi ciklushoz igazódó tervezése folyik. Ennek keretében egy nagyobb területi vetületű, több ártéri erdőt – esetleg károsodott ártéri erdőt – is magába foglaló élőhely-rekonstrukciós projektterv összeállítása a lehetséges partnerekkel kiemelten támogatandó.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési terület kijelölését, területi lenhatárolását, a Sajóládi-erdőt ért károsítással összefüggő kötelezettségési eljárás (2008/2011.) keretében, a Vidékfejlesztési Minisztérium Természetmegőrzési Főosztálya végezte 2011-ben. A kompenzációs terület kiválasztásánál a károsodott terület szomszédságában nem volt olyan ismert keményfa ligeterdő, mely kompenzációsul szolgálhatott volna. A természetvédelmi kezelő (a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság), az illetékes erdészeti hatóság (Mezőgazdasági és Szakigazgatási Hivatal BAZ megyei Erdészeti Igazgatósága /jelenleg: Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal/) egyaránt a Tiszaújváros közigazgatási határában található, a Tisza balpartján, hullámtéren található Kisfaludi-erdőt javasolta. A területi határok pontosításakor (figyelembe véve azt a tényt is, hogy a kompenzációs terület kiterjedése ne legyen kisebb, mint a károsodott területé) a területhez illesztették a szintén helyi védett Tisza-sziget területegységet, továbbá a tiszaszederkényi oldalon található hullámtéri erdőtömb fűz-nyár ligeterdeit (szintén jelölő, prioritás élőhelyekkel).

A **közelezettségési eljárás** során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság a 61-2/2011. ügyiratszámú levelében 2011. március 28-án **tájékoztatta** a tulajdonosokat, kezelőket arról, hogy a terület Natura 2000 kijelölése szükséges a jogsértési eljárás során a Magyar Köztársaság által tett kiegyenlítő intézkedés keretében. A megkeresés során az állami erdészeti és vízügyi kezelők **észrevételeket** fogalmaztak meg a területkijelöléssel kapcsolatban, melyet továbbítottunk a felettes minisztériumi szervek felé. A magántulajdonosok közül öt személy reflektált, véleményük általában támogató jellegű volt, kiemelve a terület kezelésével kapcsolatban legfőbb gátként jelentkező osztatlan közös tulajdonból származó problémákat (pl. egyesek konkrét részaránytulajdonuk eladási szándékát is jelezték).

2012-ben A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság elkészítette a tervezési terület **Natura 2000 fenntartási terv** és az ezt **megalapozó dokumentáció első változatát** (mint „*egyeztetési anyag*”). 2012. május 18-án lakossági fórumot tartottunk Tiszaszederkényben, ahol mind a magántulajdonosok, mind pedig az állami kezelők (erdőgazdaság, vízügyi kezelők, önkormányzat) képviseltették magukat (a jelenléti ív BNPI ügyiratszám: 61-1/5/2012). A **fórum** jó lehetőséget biztosított arra, hogy ismertetésre kerüljön a Natura 2000 szabályozási rendszer, a Natura 2000 fenntartási terv, illetve ennek azon javaslatai, melyek az érintetteket közvetlenül befolyásolhatják. A lakossági fórumon terjeszthettük, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósággal közösen, 2011 decemberében elkészült **tematikus kiadványt** (Zöld Horizont 20. szám, 1. melléklete) a díszes tarkalepkérő.

Álláspontunk szerint, ezen újonnan kijelölt Natura 2000 terület kezelésének sikeressége jórészt az erdők megfelelő, természetszerű kezelésének a függvénye. A heterogén erdészeti kezelési struktúra (állami erdőgazdálkodó, vízügyi kezelők, önkormányzat, magántulajdonosok) révén igény mutatkozott egy külön **erdészeti megbeszélésre** az erdészi hatóság bevonásával, mellyel kapcsolatban egy megbeszélést tartottunk (2012. május 23., helyszín: Miskolc). (A jelenléti ív BNPI ügyiratszám: 61-1/15/2012)

Ezen egyeztetéseket követően az első tervváltozatot („*egyeztetési anyag*”) publikáltuk és letölthetővé tettük a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján (www.bnpi.hu), ahol – a nyílt tervezés során – további írásos észrevételeket vártunk. Ezen vélemények, javaslatok értékelésével, feldolgozásával véglegesítettük a tervdokumentációt és végleges publikálással (internet) egy időben hivatalosan is megküldtük a Vidékfejlesztési Minisztérium Természetmegőrzési Főosztálya részére.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjei a *terület tulajdonosai, kezelői* voltak. A tulajdonosi lista összeállításához a Vidékfejlesztési Minisztérium Természetmegőrzési Főosztálya biztosította számunkra a tulajdoni lapokat. Jelentős problémaként értékelhető, hogy több esetben a tértivevénnyel kiküldött levelek nem találták meg a címzetteket, tulajdonosokat.

A Natura 2000 hálózattal kapcsolatos ismeretanyag eléggé heterogénnek volt tekinthető az érintettek számára, míg az erdészeti kezelő, érintettsége folytán (ugyanazon erdészeti igazgatósághoz tartozik a terület, ahová a Sajóládi- és a Girincsi-erdő is) szélesebb ismeretanyaggal rendelkezett, addig a magántulajdonosok körében jelentős ismerethiány, illetve téves ismeret halmozódott fel (pl. a területek kisajátítása és kezelhetősége tekintetében).

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az előző pontokban ismertetett tervezési és kommunikációs folyamat során, már a tervezési fázis korai szakaszában nagy hangsúlyt fektettünk arra, hogy az érintett tulajdonosi kezelők bevonása megtörténjen, véleményüket kifejtthessék. Ezt a célt szolgálta 2012-ben a tematikus erdőgazdálkodási megbeszélésnek a megszervezése is.

Címtár:

- Természetvédelmi kezelő:

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság – 3304 Eger, Sánc u. 6.; honlap: www.bnpi.hu

- Szakigazgatási szervek (hatóságok):

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Földművelődésügyi Igazgatóság (vadászati hatóság) – 3525 Miskolc, Dóczy József út 6.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság (erdészeti hatóság) – 3526 Miskolc, Blaskovics László u. 24.

Észak-Magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi hatóság) – 3530 Miskolc Mindszent tér 4.; honlap: <http://emiktvf.zoldhatosag.hu/>

- Területkezelők:

ÉSZAKERDŐ Erdőgazdálkodási Zrt. – 3525 Miskolc, Deák tér 1.; honlap: <http://www.eszakerdo.hu/>

Tiszaántúli Vízügyi Igazgatóság – 4025 Debrecen, Hatvan u. 8-10. (Polgári Szakasz mérnökség - 4090 Polgár Hősök útja 98.); honlap: <http://www.tikovizig.hu/>

Észak-Magyarországi Vízügyi Igazgatóság – Miskolc, Vörösmarty u. 77.; honlap: <http://www.evizig.hu/>

Tiszaújváros Önkormányzata – 3580 Tiszaújváros, Bethlen G. út 7.; honlap: <http://www.varoshaza.tiszaujvaros.hu/>

Az egyeztetési anyagok áttekintését segítő táblázat (a levelezések digitális, szkennelt változatai a Vidékfejlesztési Minisztérium részére átadva digitálisan):

Sorszám	Típus	Szervezet	BNPI ügyiratszám	Hivatkozási szám
1.	Meghívó lakossági fórumra	Bükk Nemzeti Park Igazgatóság	61-1/5/2012	-
2.	Jelenléti ív- lakossági fórum, 2012.05.18.	Bükk Nemzeti Park Igazgatóság	61-1/5/2012	-
3.	Meghívó erdészeti fórumra	Bükk Nemzeti Park Igazgatóság	61-1/7/2012	-
4.	Jelenléti ív- erdészeti megbeszélés, 2012.05.23.	Bükk Nemzeti Park Igazgatóság	61-1/7/2012	-
5.	Felhívás a Natura 2000 fenntartási terv véleményezésére	Bükk Nemzeti Park Igazgatóság	61-1/8/2012	-
6.	Terv véleményezés	Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság	61-1/12/2012	K00100-0007/2012
7.	Terv véleményezés	Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság	61-1/8/2012	É2012-1371-002/2012
8.	Terv véleményezés	Északerdő Erdőgazdálkodási Zrt.	61-1/13/2012	60-65/2012
9.	Terv véleményezés	Nácsa Lajos és Nácsa Lajosné	61-1/9/2012	-
10.	Terv véleményezés	Vékony Jánosné	61-1/9/2012	-
11.	Terv véleményezés	Koczka Sándorné	61-1/11/2012	-

Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

1.1.1. Éghajlati adottságok

Tiszaújváros a Borsodi-ártér kistáj területén helyezkedik el. Éghajlatát, hőmérsékleti és csapadékviszonyait általánosságban az Atlanti óceáni és a kontinentális hatások határozzák meg.

Mérsékelt meleg és mérsékelt száraz a terület éghajlata. Az évi napfénytartam 1900 és 1950 óra közötti. A napsütéses órák száma az elméletileg lehetséges napfénytartam 50%-át sem éri el.

Az évi középhőmérséklet 9,7 Celsius. A januári középhőmérséklet $-2,5^{\circ}\text{C}$, a júniusi $+20$ és $+20,5^{\circ}\text{C}$. Az évi közepes hőmérsékleti ingadozás $22,5\text{--}23^{\circ}\text{C}$. A hőségnapok száma (30°C feletti léghőmérséklet esetén) évi átlagban 20, a fagyos napoké (0°C alatt) 110 körül alakul. Az első fagyok a vidéken október 25., az utolsók április 15. körül jelentkeznek. Az évi abszolút maximumok 33°C , az abszolút minimumok átlaga -18°C .

A globális sugárzás, a felszín 1 m^2 -ére jutó sugárzó energia évi összege 4300–4400 MJ. A borult napok száma – amikor a felhőzet 80%-ot meghaladó –, átlagosan 120 nap/év. A derült napok száma 50, ilyenkor a felhőzet nem éri el a 20%-ot.

Az évi csapadékösszeg sokévi átlaga 570-600 mm körüli. A tenyészidőszakban várható csapadék mennyisége 340-360 mm körüli.

A hótakarós napok átlagos évi száma 36 nap átlagos maximális 16 cm-es vastagsággal.

Az É-i, az ÉK-i, a Ny-i és a DNy-i a leggyakoribb négy szélirány. Az átlagos szélsébség $2,5\text{m/s}$ körüli.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A Tiszán az árvizek tavasszal, a kisvizek ősszel gyakoriak. Tiszapalkonyánál a Tisza legnagyobb vízszintje (LNV) 804 cm az árvíz- és a belvízvédekezésről szóló 10/1997. (VII. 17.) KHVM rendelet adatai alapján. Tiszaújváros védgátakkal védett mentett ártér, mind a Tisza, mind a Sajó folyók felől.

Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási terve (2010) alapján a Sajó természetes, a Tisza ezen szakasza, pedig erősen módosított víztest. Mindkét folyó ökológiai minősítése mérsékelt, kémiai minősítése rossz – nem éri el a jó állapotot. A Tisza vízminőségét jelentősen befolyásolják a külföldi (részben geokémiai) szennyezések (pl. cianidszennyezés Románia felől), a mezőgazdasági eredetű szennyezések, a tisztított szennyvízbevezetések és az ipari jellegű tisztított, illetve használt víz

bevezetések. A tiszaujvárosi kommunális szennyvíz és ipari vizek befogadója közvetlenül, illetve közvetve (Sajó-csatorna) a Tisza. A kommunális szennyvíz korszerű mechanikai és kétlépcsős biológiai tisztítást követően jut a befogadóba. Az ipari vízfelhasználás legjelentősebb igénybe vevői a TVK és a hőerőművek.

A Tisza árterülete közvetlenül érintkezik a Sajó-Hernád hordalékkúpjával, amely hazánk második legnagyobb pleisztocén korú víztároló medencéje. Ez a kavicsos hordalékkúp igen sérülékeny. Tiszaujváros település és szűkebb környezete a fokozottan érzékeny, illetve kiemelten érzékeny felszín alatti területek közé tartozik, a városi lakosság és az ipari létesítmények vízellátása ezen a rétegvízen alapul.

A rétegvíz mennyisége a területen 1 l/s.km² alatt marad, de egyes felszín alatti folyómeder kitöltésekben jóval nagyobb értékek is előfordulnak. A területen a rétegvizeknek nagy a vastartalma.

A talajvíz mélysége 2-4 m közötti, mennyisége számottevő. A 35-ös sz. úttól északra eső településrészek területén az utóbbi nagy árvizek idején 0,5-1 m közötti talajvíz-szintek is előfordultak. A talajvíz, illetve a sekély rétegvíz nitráttal (kommunális, mezőgazdasági eredetű) szennyezett – a település a 27/2006. (II.7.) kormányrendelet szerint nitrátérzékeny terület. Az ipari gazdasági területek környezetében a talajszennyezések nyomán a talajvizek is szennyeződtek. Szénhidrogén, illetve egyéb salak (mésziszap, festékgyári–olefingyári hulladékok) eredetű szennyezések a TVK és MOL telephelyein és azok határán is előfordultak. Az elszennyeződött iparterületeken jelentős nagyságrendű kármentesítési munkákat végeztek, illetve terveznek végezni a hatósági határozattal elfogadott komplex műszaki beavatkozási tervvel összhangban.

A tervezési terület nagyvízi mederben helyezkedik el, jelentős része (Tisza-sziget, bal parti hullámtér) az árvízi lefolyás sávjában található. Vízügyi szempontból a nagyvízi meder elsődleges rendeltetése a mederből kilépő árvíz és jég levezetése, az árvízi lefolyási sáv pedig a nagyvízi meder azon része, ahol a legkedvezőbb áramlási viszonyok mellett az árvízi vízhozamok levonulnak. A természetvédelmi célkitűzéseket a jelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek tekintetében úgy kell meghatározni, hogy a vízgazdálkodási szempontok is érvényesüljenek.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület teljes része allúvium, a Tisza hordalékából származik. A talajtípusok között a réti öntés, réti és a nyers öntéstalajok dominálnak.

1.2. Természeti adottságok

A területen 2012-ben élőhelytérképezésre került sor, az Általános Élőhelyosztályozási Rendszer /Á-NÉR/ kritériumrendszerét követve (3-6. térképmelléklet). Az egyes lehatárolt élőhelyfoltokhoz természetességi / degradáltsági mutatókat is rendeltünk (TDO, 1-5 skála). Az élőhelytérképezés során pontos adatokhoz jutottunk az adott élőhelyfoltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, mely tervezési alapot is biztosított a kezelési egységek (KE) meghatározásához, az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához.

Élőhely neve	Kódja	Terület (ha)	Arány (%)	Natura 2000 élőhely
Vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mételykórós mocsarak	B3	0,92	0,48	-
Mocsárrétek	D34	2,6	1,35	6440
Fűz-nyár ártéri erdők	J4	41,04	21,40	91E0
Keményfás ártéri erdők	J6	27,97	14,58	91F0
Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok	OB	6,42	3,35	-
Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok	P2c	24,4	12,72	-
Puhafás pionír és jellegtelen erdők	RB	12,52	6,53	-
Keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők	RC	1,53	0,79	-
Tájjidegen fajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények	RD	0,98	0,51	-
Nemes nyárasok	S2	73,08	38,1	-
Folyóvizek	U8	0,3	0,15	-
összesen		191,8	100	

1. táblázat: A tervezési területen előforduló élőhelyek kiterjedése (ha), aránya (%) és Natura 2000 élőhelyekkel való megfeleltethetősége (Á-NÉR 2011 alapján)

TDO	Magyarázat	Terület (ha)	Arány (%)
1	A természetes állapot <u>teljesen leromlott</u> , az eredeti vegetáció nem ismerhető fel, gyakorlatilag csak gyomok és jellegtelen fajok fordulnak elő	50,93	26,55
2	A természetes állapot <u>erősen leromlott</u> , az eredeti társulás csak nyomokban van meg, domináns elemei szórványosan, nem jellemző arányban fordulnak elő, tömegesek a gyomjellegű növények	62,66	32,66
3	A természetes állapot <u>közepesen romlott</u> le, az eredeti vegetáció elemei megfelelő arányban vannak jelen, de színező elemek alig fordulnak elő, jelentős a gyomok és a jellegtelen fajok aránya	78,21	40,77
4	Az állapot <u>természetközeli</u> , az emberi beavatkozás nem jelentős, a fajsza a	-	-

	társulásra jellemző maximum közelében van, a színező elemek aránya jelentős, a gyomok és jellegtelen fajok aránya nem jelentős		
5	Az állapot <u>természetes</u> , illetve annak tekinthető, a színező elemek (zömük védett faj) aránya kiemelkedő, köztük reliktum jellegű ritkaságok is; gyomnak minősülő fajok alig	-	-

2. táblázat: A tervezési területen előforduló élőhelyek természetessége, degradáltsága (a kategória-rendszer Seregélyes 1995 alapján)

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Jelölő élőhelyek (3-7. térképmelléklet):

Élőhely neve:	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)*
Élőhely kódja:	91E0
Megfeleltetés hazai élőhely-kategóriával:	J4 - Fűz-nyár ártéri erdők
Élőhely előfordulásai a területen:	Elsősorban az érintett Tisza-sziget déli és északi harmadában, illetve a tiszaszederkényi oldalon a Tisza jobb parton fordulnak elő állományaik. - Érintett helyrajzi számok: Tiszaújváros 1800 (részben), 1801 (részben), 1802, 017/1, 017/2 (részben), 0239/2 - Az érintett erdőrészek: Tiszaújváros 5B, 5C, 5D, 5E, 22TI (részben), 28A, 28B, 28C (részben), 28D, 28E
térképmelléklet	
Élőhely területi aránya:	21,4% (2012. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	41 ha (2012. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely jellemzése:	Fehér- és törékeny fűz (<i>Salix alba</i> , <i>S. fragilis</i>) illetve fehér- és fekete nyár (<i>Populus alba</i> , <i>P. nigra</i>) uralta hullámtéri erdőállományok. Állományaik jórészt természetes (mag)eredetűek. A honos fajokból álló ültetvényszerű állományokat nem soroltuk ide (Puhafás pionír és jellegtelen erdők, RB kategória). Nem ritkák a tekintélyes kerületátmérővel rendelkező nyárfák megléte sem. Fajkészletük átlagos, özönnövényterheltségük (elsősorban zöld juhar, gyalogakác) élőhelyfoltonként eltérő lehet. Szórványosan jelentkező faja a nyári tűzike (<i>Leucojum</i>

	<i>aestivum</i>). A tartósan előöntéssel érintett állományokban nudum típus is kialakulhatott.
Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Az élőhelyfoltok besorolása 2-es ill. 3-as kategóriájú a Seregélyes-féle skálán. A színező fajok aránya, az erdőállomány struktúrája (korosztálymegoszlás, holtfa aránya, újulat) arányában lehetnek természetközeli állományok is.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A Tisza mentén a puhafás fűz-nyár ártéri ligetek nem számítanak ritkának, azonban magas természetességi állapotú, özönnövényekkel kevésbé fertőzött állományaik igen szórványosak. A regenerálódó árterületeken (pl. Tiszaújváros 1801 hrsz) a természetes szukcesszió a puhafás ligeterdők felé mutat.
Veszélyeztető tényezők:	Legjelentősebb veszélyforrásnak itt is a túltartott vadállomány tekinthető (elsősorban vaddisznó), mely az állományok természetes felújítását nehezíti. A biológiai invázió során a természetes lélekben, tisztásokon a sokkal versenyképesebb özönfajok előretörése figyelhető meg (pl. zöld juhar, amerikai köris, gyalogakác, ill. parti szőlő, gyepűtők, magas aranyvessző).

Élőhely neve:	Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén <i>Quercus robur</i>, <i>Ulmus laevis</i> és <i>Ulmus minor</i>, <i>Fraxinus excelsior</i> vagy <i>Fraxinus angustifolia</i> fajokkal (<i>Ulmus minor</i>)
Élőhely kódja:	91F0
Megfeleltetés hazai élőhely-kategóriával:	J6 – Keményfás ártéri erdők
Élőhely előfordulásai a területen:	A tervezési területen a Tisza bal parti alegységen, a Kisfaludi-erdőben fordulnak elő állományaik (összesen három foltban; 2-14 hektáros egységekben). - Érintett helyrajzi számok: Tiszaújváros 030, 032/1 - Az érintett erdőrészek: Tiszaújváros 22B, 22C (részben), 22F, 23A, 23P
térképmelléklet	
Élőhely területi aránya:	14,6% (2012. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	28 ha (2012. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely jellemzése:	Kocsányos tölgy (<i>Quercus robur</i>) illetve kocsányos tölgy – magyar köris (<i>Fraxinus angustifolia</i>) dominanciával jellemezhetők

	állományaik. A kísérő fajafajok között jellemzően előfordul az élőhelyre jellemző vénic- és mezei szil (<i>Ulmus laevis</i>, <i>U. minor</i>). Mesterséges elegyítések révén fekete- és óriásnyár is megjelenik foltokat képezve. A 23N erdőrészletben matuzsálem korú faegyedek is megtalálhatók, melyek egészségügyi állapota sok esetben erősen leromlott. A cserjeszintben értékes színezőelem a vörös ribiszke vad alakja (<i>Ribes rubrum</i> var. <i>rubrum</i>). A ligeterdőkre jellemző lágyszárúsztintben még több folton gyakori a nyári tűzike (<i>Leucojum aestivum</i>) és a széleslevelű salamonpecsét (<i>Polygonatum latifolium</i>). Ritka színezőelemnek tekinthető az erdei varázslófű (<i>Circaea lutetiana</i>), a merev borbálfű (<i>Barbarea stricta</i>) és a ritkás sás (<i>Carex remota</i>). Az egyes élőhelyfoltok inváziós növényterheltsége változatos, legjelentősebb fertőzést a zöld juhar (<i>Acer negundo</i>), a fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) és az amerikai kőris (<i>Fraxinus pennsylvanica</i>) jelenti. A holtfához köthető mykoflóra és xilofág rovarfauna igen gazdag. Az idős faegyedek tradicionális fészkelőhelyet biztosítanak többek között a rétisasnak (<i>Haliaetus albicilla</i>), a darázsölyvnek (<i>Pernis apivorus</i>) és a fekete gólyának (<i>Ciconia nigra</i>). A 22B erdőrészletben gémtelep is található.
Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Az élőhelyfoltok besorolása 3-as kategóriájú a Seregélyes-féle skálán. A meglévő értékes ligeterdei fajok, a kedvező holtfa arány ellenére az állományok inváziós fajokkal való fertőződése miatt a természetes (TDO=4) besorolás nem volt kivitelezhető.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A Tisza folyó mentén a balparton évtizedekkel ezelőtt összefüggő keményfa ligeterdők voltak megtalálhatók. A tiszadobi állományoktól ezen kontinuitás megszakadt, jelenleg a tiszaujvárosi állományok ökológiai értelemben „szigetet” képviselnek. Az erdőállományok mérete megfelelő, azonban közép- és hosszú távú fennmaradásuk csak természetszerű erdőgazdálkodással biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	Legjelentősebb veszélyforrásnak a túltartott vadállomány tekinthető (elsősorban vaddisznó), mely az állományok természetes felújítását teljesen lehetetlenné teszi. A biológiai inváziós során a természetes léceken, tisztásokon a

	sokkal versenyképesebb özőnfajok előretörése figyelhető meg (pl. zöld juhar, amerikai kőris, gyalogakác, ill. parti szőlő, gyepűtők, magas aranyvessző).
--	--

Élőhely neve:	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei
Élőhely kódja:	6440 - mocsárrétek
Megfeleltetés hazai élőhely-kategóriával:	D34
Élőhely előfordulásai a területen:	Kis kiterjedésben fordulnak elő a tervezési területen a tiszaszederkényi oldalon. - Érintett helyrajzi számok: Tiszaújváros 017/1d (részben), 017/1g (részben), 017/2 (részben) - Az érintett erdőrészek: -
térképmelléklet	
Élőhely területi aránya:	1,3% (2012. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	2,6 ha (2012. évi élőhelytérképezés alapján)
Élőhely jellemzése:	A nagyobb folyókat kísérő mocsárrétek tipikus állományai találhatók meg, ligeterdőkhez illeszkedve. A tervezési terület ezen egységét nagy kiterjedésű rétek veszik körül. Állományalkotó a réti ecsetpázsit (<i>Alopecurus pratensis</i>) és a réti perje (<i>Poa pratensis</i>). Színezőelemei közül kiemelkedik a védett réti iszalag (<i>Clematis integrifolia</i>) és az erdőkben is előforduló nyári tűzike (<i>Leucjum aestivum</i>). Cserjésedés megindulását mutatja a pionír jellegű csigolyafűz (<i>Salix purpurea</i>) megtelepedése. Özőn-növényterheltsége mérsékelt, elsősorban a gyalogakác (<i>Amorpha fruticosa</i>) előretörése jellemzi.
Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Sajnos az alulhasznosítás miatt állományaik erősen degradáltak (TDO = 2).
Élőhely veszélyeztetettsége:	A fenntartó kezeléstől erősen függő élőhelytípus, regenerációs potenciálja megfelelő, azonban gyors leromlás is jellemezheti állományait.
Veszélyeztető tényezők:	A rendszeres kezelések elmaradása miatt állományaik szegélyesedtek, foltokban özőnnövényekkel fertőződtek (elsősorban gyalogakác és olasz szerbtővis). A kataszteri térképeken nem jelzett utak több helyen erodált foltokat hoztak létre, melyeken a gyomfajok gyorsabban telepedhetnek meg (elsősorban Tiszaújváros 17/2 hrsz-en).

A területen előforduló, nem jelölő státuszú közösségi jelentőségű élőhelytípus:

Élőhely neve:	Iszapos partú folyók részben <i>Chenopodium rubri</i>, és részben <i>Bidention</i> növényzettel
Élőhely kódja:	3270
Megfeleltetés hazai élőhely-kategóriával:	OB - Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok (részben)
Élőhely előfordulásai a területen:	Általánosan előforduló, de igen kis – sok esetben szobányi foltokban – kiterjedésű élőhelytípus a tervezési területen. Az élőhelyterképezés léptékében (kis kiterjedésüknél fogva) nem térképezhetők.
Élőhely területi aránya:	>1% (Natura 2000 adatbázis /SDF/ alapján)
Élőhely kiterjedése a területen:	>0,5 ha (2012. évi élőhelyterképezés alapján)
Élőhely jellemzése:	Egyéves, sok esetben ruderalis jellegű magaskórós fajok által uralt növénytársulások. Domináns fajai a magasra nöövő farkasfog- (<i>Bidens</i> spp.), a libatop- (<i>Chenopodium</i> spp.), lórom- (<i>Rumex</i> spp.) és laboda (<i>Atriplex</i> spp.) fajok. Az élőhelytípus általában vízfolyások partján, árkokban, erdőszegélyekben, útvágásokban, illetve kiszáradt mocsarakban alakul ki. Fajkészlete, természetessége igen változó az adott év vízjárásának függvényében.
Élőhely természetességi – degradáltsági értékelése:	Állományai közepesen, illetve erősen leromlottak, annak függvényében, hogy a domináns fajok közé milyen arányban kerülnek idegenhonos inváziós fajok.
Élőhely veszélyeztetettsége:	Gerinctelen zoológiai szempontból értékes magaskórós szegélytársulások elsősorban száraz – nedves, illetve nyílt – zárt gradiensek mentén alakulnak ki. Klasszikus értelemben nem veszélyeztetett társulások.
Veszélyeztető tényezők:	Inváziós fajok előretörése veszélyezteteti (pl. a leromlás jeleként értékelhető, amikor a honos subás farkasfog (<i>B. tripartita</i>) felváltja az észak-amerikai feketéllő farkasfog (<i>B. frondosa</i>)).

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A területen közösségi jelentőségű növényfaj nem fordul elő.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Jelölő státuszú állatfajok:

Faj neve:	Díszes tarkalepke (<i>Euphydryas maturna</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Szórványos, ritka előfordulása a tervezési területen. Egyedszáma elsősorban a kolonizáló egyedek sikeres szaporodásától függ.
Állománymagyság (jelöléskor):	Ritka (R = rare)
Állománymagyság (tervkészítéskor):	Ritka (R = rare).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége jelenleg erős a területen. A faj számára alkalmas élőhelyek (idős kőris elegyes tölgyes állományok DK-i, D-i, DNY-i napsütötte szegélyei) az elmúlt évtizedben nagyrészt megszűntek a spontán felnövő invazív fajok (gyalogakác, zöld juhar) uralta bozótosok, és a nemesnyár ültetvények árnyékoló hatása miatt.
Veszélyeztető tényezők:	A faj számára alkalmas napsütötte erdőszegélyek megszűnése az invazív fásszárúak térhódítása, illetve a kedvezőtlen erdőgazdálkodási gyakorlat (nemesnyár telepítések) miatt. További veszélyeztető tényező a nagyobb árvizekkel jelentkező hetekig tartó vízborítás. A fajvédelmi intézkedéseknél (3.2.3 pontnál) ismertetett természetvédelmi javaslatokat szükséges beépíteni a körzeti erdőtervezésbe, ezáltal a faj természetvédelmi helyzetét javítani, a veszélyeztető tényezőket csökkenteni ill. felszámolni a tervezési területen.

Faj neve:	Vöröshasú unka (<i>Bombina bomina</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Általánosan előfordul a területen, szaporodásra alkalmasak a kisebb árkok, csatornák, illetve a Kisfaludi-erdőben található hármaskubik (Tiszaújváros TN erdőtag). A tervezési területre illeszkedő ártéri rétek (tiszaszederkényi oldal) illetve a Tisza balparti zagytereken is rendszeresen szaporodik a faj.
Állománymagyság (jelöléskor):	Előfordul (P = present)
Állománymagyság (tervkészítéskor):	Előfordul (P = present).

Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány nagyság a fajra jellemzően szélsőségesen ingadozik, a 2011 nyarától tartó aszályos időszakban csak szórványosan figyelhető meg a területen.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége alacsony a területen. A tervezési terület hullámtéri jellege biztosíthatja a faj hosszú távú fennmaradását. A tartósan magas vízállással jelentkező elhúzóódó árvizek esetén a faj szaporodási feltételei lecsökkenhetnek, azonban a vizek apadásakor számos új szaporodásra alkalmas élőhely keletkezhet. Az árvizes időszakokban új potenciális szaporodóhelyek is kialakulhatnak a mentett oldali területrészekben (pl. a tervezési területet keletről határoló egykori zagytárolóban). A magas vízállással szemben a kubikgödörök hosszan tartó kiszáradása a faj életterének jelentősebb beszűküléséhez vezethet.
Veszélyeztető tényezők:	A területen található árkok kotrása potenciális veszélyforrást jelent. A tiszaszederkényi oldalon a réten (Tiszaújváros 017/2 hrsz) kialakított, kataszteri térképen nem szereplő földutak mélyedéseiben veszélyforrásként jelentkezik a gépjárművek okozta gázolás. Ez fokozottabban jelentkezhet a nagy forgalmú, a tervezési területtel határos aszfaltos utakon (35-ös főút, burkolt árvízvédelmi töltések).

Nem jelölő státuszú közösségi jelentőségű állatfajok:

Faj neve:	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A Tisza töltésének hullámtéri oldalán és a töltéslábon lévő rendszeresen kaszált mezofil gyepen kis egyedszámú, de stabil állománya él a fajnak.
Állomány nagyság (jelöléskor):	Ritka (R = rare)
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	Ritka (R = rare).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettségének mértéke közepes a tervezési területen. A rétek kezelésének (kaszálás, legeltetés) hiányában ezeken a gyepeken az inváziós fásszárúak (gyalogakác, zöld juhar) felszaporodhatnak és jelentősen

	beszűkíthetik a faj élőhelyeit.
Veszélyeztető tényezők:	Kezelés (kaszálás, legeltetés) hiányában a faj élőhelyét biztosító természetes mocsarak, mocsárrétek struktúrája átalakul.

Faj neve:	Farkasalmalepke (<i>Zerynthia polyxena</i>)
Irányelv melléklete:	IV.
Faj előfordulásai a területen:	A Tisza töltésének hullámtéri oldalán és a töltéslábon lévő rendszeresen kaszált mezofil gyepon kis egyedszámú, de stabil állománya él a fajnak. Szórványosan ki lett mutatva a Tisza-sziget területegységéről is.
Állománymagyság (jelöléskor):	Ritka (R = rare)
Állománymagyság (tervkészítéskor):	Ritka (R = rare).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettségének mértéke közepes a területen. Jelenleg vannak még a faj számára alkalmas üde rétek és erdőszegélyek, de kezelés (kaszálás, legeltetés) hiányában ezeken is előbb-utóbb fel fognak nőni az inváziós fásszárúak (gyalogakác, zöld juhar), ami megszünteti a faj élőhelyeit (farkasalmás üde gyepek, erdőszegélyek).
Veszélyeztető tényezők:	A réteken, erdőszegélyeken felnövő gyalogakác és zöld juhar alkotta sűrű fás vegetáció megszünteti a faj élőhelyeit.

Faj neve:	Szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Szórványos előfordulású xilofág rovar, mely elsősorban az élő idős fák elhalt részeinek a specialistája. A Kisfaludi-erdő egykori legelőerdő maradványa, a matuzsálem korú kocsányos tölgyekkel ideális szaporodóhelyet biztosítanak a fajnak.
Állománymagyság (jelöléskor):	Ritka (R = rare)
Állománymagyság (tervkészítéskor):	Ritka (R = rare).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	Az idős fák eltávolítása, az egészségügyi

	termelések miatti holtfa mennyiségének és minőségének a csökkenése veszélyezteti.
Veszélyeztető tényezők:	Irodalmi adatokból ismert, hogy a faj élettere esetenként 1 hektárnál kisebb és a repülési távolság sem haladja meg a 200 métert. Ez igen fontos szempont erdőtervezési szempontból is, a hagyásfák visszahagyásának sűrűségét illetően.

Faj neve:	Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	Az állománynagyság a kételtű fajokra jellemzően szélsőségesen ingadozik, a 2011 nyarától tartó aszályos időszakban csak szórványosan figyelhető meg a területen.
Állománynagyság (jelöléskor):	Előfordul (P = present)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Előfordul (P = present).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj elterjedési területének ismeretében a tervezési területen kis mértékű veszélyeztetéssel számolunk. A mocsarak (elsősorban a kubikok) teljes kiszáradása esetén a faj életfeltételei erősen beszűkülnek, azonban a kedvező csapadék- és árvízjárású években az állományok gyorsan regenerálódhatnak.
Veszélyeztető tényezők:	A területen található árkok kotrása potenciális veszélyforrást jelent. A tiszaszederkényi oldalon a réten (Tiszaújváros 017/2 hrsz) kialakított, kataszteri térképen nem szereplő földutak mélyedéseiben veszélyforrásként jelentkezik a gépjárművek okozta gázolás. Ez fokozottabban jelentkezhet a nagy forgalmú, a tervezési területtel határos aszfaltos utakon (35-ös főút, burkolt árvízvédelmi töltések).

Faj neve:	Vidra (<i>Lutra lutra</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a tervezési területet határoló vizes élőhelyeken (Tisza folyó, Üzemvíz-csatorna) fordul elő, mely potenciális szaporodóhelyként, valamint vándorlási útvonalként is jelentős („ökológiai folyosó” jellegénél fogva).
Állománynagyság (jelöléskor):	Előfordul (P = present)

Állománynagyság (tervkészítéskor):	Előfordul (P = present).
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra alkalmas monitoring adatokkal nem rendelkezünk.
Faj veszélyeztetettsége:	Hazai állománynagysága stabilnak tekinthető. A tiszai cianidszennyeződések követően a Tisza völgyi állományok regenerálódtak. Azonban a tiszai állományok nehézfém akkumulálódása (ólom, kadmium, higany) még mindig jelentősebb, mint az ország más részein élő populációké.
Veszélyeztető tényezők:	Konkrét veszélyeztető tényezők nem ismertek a területről, de a tervezési területet határoló fejlett közúti infrastruktúra (35-ös főút, aszfaltozott töltések) révén a gázolások jelenthetnek potenciális veszélyforrást.

Faj neve:	Közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A Kisfaludi-erdő keményfa-ligeterdejében stabil hímkolónia lett kimutatva 2012 májusában. A Natura 2000 területéhez közeli településen épületlakó kolóniája is ismert.
Állománynagyság (jelöléskor):	Nem szerepelt a Natura 2000 adatlapon (SDF)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Előfordul (P = Present)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Tendenciaváltozásra utaló monitoring adatokkal a területre vonatkozóan nem rendelkezünk, a közeli településen található kolónia egyedszáma csökken.
Faj veszélyeztetettsége:	Hazánkban a faj nyári szálláshelyei elsősorban emberi által létrehozott élőhelyekhez köthetők (pl. padlások, földalatti üregek, bányák). A természetes erdei élőhelyei, különösen az Alföldön ritkák. A faj szerepének a tisztázása a tervezési területen monitorozással vizsgálandó. Ennek eredményeképp a faj jelölő státuszát is értékelni kell.
Veszélyeztető tényezők:	A denevérlakta épületek nem kellő körültekintéssel (természetvédelmi hatósági engedély nélkül) végzett felújítása, az épületek díszkivilágítása, a berepülőnyílások lezárása a kolónia felszámolódását okozhatja. A még egybefüggő ártéri erdőállományok felszámolódása, a vágásterülettel jellemezhető fahasználat, az odvas fák eltávolítása a

	kolóniákat teljesen felszámolhatják. Az épületlakó kolóniákat az emberi beavatkozások mellett esetenként természetes ragadozók, így baglyok megjelenése is veszélyeztetheti.
--	--

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Növényfajok (3-8. és 3-9. térképmelléklet):

- Nyári tözike (*Leucojum aestivum*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 2.000 Ft

A Tiszát kísérő hullámterek, dekoratív tavaszi növénye. A tervezési területen jelentős állománya él (<10.000 tő), elsősorban puhafás- és keményfás ligeterdő-állományokban, ártéri réteken, fűzcsérjésekben, másodlagosan faültetvényekben, csérjésekben. Megfigyelésünk szerint, amennyiben a faültetvények talaj-előkészítését természetkímélő módszerekkel valósították meg, úgy a faj ezen származék- és kultúrerdőkben is fennmarad, tenyészik.

- Réti iszalag (*Clematis integrifolia*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 2.000 Ft

Ártéri rétekhez köthető, regionálisan a Tisza völgyében nem ritka boglárkaféle. A tervezési területen szórványos, mivel a rétek kis arányban fordulnak elő (>10%). Életfeltételeit megtalálja az ártéri mocsárréteken, de a fővédő töltésoldali gyepeiben is előfordul. Állományait a rendszeres kaszálással lehet fenntartani.

- Debreceni torma (*Armoracia macrocarpa*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 10.000 Ft.

Pannon endemikus (bennszülött) keresztesvirágú fajunk, melynek legjelentősebb stabil állományai a Tiszát követve a hullámtéren maradtak fenn. Szikesedő mocsarak szegélyén, ártereken, mocsárréteken tenyészik, májustól júliusig virágozhat. A területen igen szórványosan maradt fenn (>100 tő), legtöbbször napfényes helyeken, erdei nyiladékokban, illetve még nem záródó fiatal nemesnyarasok alatt.

- Tiszaparti margitvirág (*Chrysanthemum serotinum*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 2.000 Ft

Igen impozáns, 80-150 centiméterre is megnövő, feltűnő virágú fészkes növényfajunk. A debreceni tormához hasonlóan pannon endemikus növényfaj. Élőhelyei is többször átfednek az előbb tárgyalt fajjal – elsősorban ártereken fordul elő, főképp nyílt, kevésbé záródott erdőállományok alatt. A területen kis, stabil állományai fordulnak elő (>100 tő)

Állatfajok:

- Erdei béka (*Rana dalmatina*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 2.000 Ft

Barna békáink közül ez a faj fordul elő a területen, ritkán kis egyedszámban lehet vele találkozni a területen. Petéit sok esetben az erdészeti feltáróutak pocsolyáiba rakja, mely így erdészeti kezelések esetén potenciális veszélyforrást jelenthet. Táplálkozásakor elsősorban az árnyas erdőrészeket és

ezek nyílt szegélyeit preferálja.

- Zöld levelibéka (*Hyla arborea*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 2.000 Ft

A Tisza nyílt árterében jelentős állományai élnek a fajnak. Főleg az erdőszéleken, a füves töltés parton lehet vele találkozni, a bőcsapadékú, árvizes években tömeges megjelenésű is lehet (pl. 2010-ben). A faj nem veszélyeztetett a területen.

- Vízisikló (*Natrix natrix*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 10.000 Ft

A tervezési területen általánosan elterjedt hullófaj. Jellegzetes élőhelypreferenciája nincs a területen, mind a nyílt területeken, mind pedig az erdőterületeken találkozhatunk példányaival. Napozni a nyílt tisztásokra, esetenként a töltések betonfelületeire jár ki. A töltésen több példányt ütnék el belőle évente.

- Réti sas (*Haliaeetus albicilla*) – fokozottan védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 1.000.000 Ft

A területen egy tradicionális fészkelőpár fordul elő, melyhez télen kóborló példányok is csatlakoznak. Az idős tölgyes állományokhoz kötődik, a Tisza mentén előforduló erdőmaradványok megőrzése kiemelt fontosságú a faj védelme érdekében. Vadászni a folyóra, tavakra és a közeli holtágakra járnak. A 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet alapján a természetvédelmi kezelő javaslatára a természetvédelmi hatóság korlátozásokat állapít meg a fokozottan védett faj védelme érdekében, melyek évente – a fészkelőterületek ellenőrzését követően – felülvizsgálatra, aktualizálásra kerülnek.

- Darázsölyv (*Pernis apivorus*) – fokozottan védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 100.000 Ft

Alapvetően domb- és hegyvidéki elterjedésű madárfaj, mely ritka költőfajként jelentkezik a Tisza mentén. Igényli az öreg természet szerű erdők zavartalanságát. A tervezési területen egy revírje ismert. A 2/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet alapján a természetvédelmi kezelő javaslatára a természetvédelmi hatóság korlátozásokat állapít meg a fokozottan védett faj védelme érdekében, melyek évente – a fészkelőterületek ellenőrzését követően – felülvizsgálatra, aktualizálásra kerülnek.

- Fekete gólya (*Ciconia nigra*) – fokozottan védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 500.000 Ft

Az ártéri ligeterdőkhez kötődő, a háborítatlan erdők ritka madara, mely a költésre az öreg fákat választja ki. Jelenlétének biztosításához az öreg erdők megőrzése és a zavartalanság fenntartása szükséges, a 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet adta jogi eszközök érvényesítésével.

- Szürke gém (*Ardea cinerea*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 10.000 Ft

A Tiszához illeszkedő idős körises állományban, 80-100 páros tradicionális kolóniája található a területen. Korábban a kolóniában szórványosan költött a bakesó (*Nyticorax nyticorax*) is, jelenleg csak a szürke gém fészkelése ismert. A kolónia hosszú távú megőrzése speciális természetvédelmi feladatként jelentkezik. Táplálkozóterülete már a tervezési területen kívül található, általában nagy területeket kóborolnak be.

- Közönséges törpedenevér (*Pipistrellus pipistrellus*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 10.000 Ft

Kistermetű faj. Hazánk területén általánosan elterjedt faj, mind az alföldön, mind pedig középhegységeinkben egyaránt előfordul. Jellemző búvóhelyei az odvas fák, de az ember közelében, épületekben is megtelepszik. Előszeretettel foglalja el az épületek faburkolatai alatti réseket. Olykor tömegesen jelenik meg háborítatlan épületekben, de lakótelepeken is. Kis méretéből fakadóan apró termetű repülő rovarokat, elsősorban szúnyogokat fogyaszt. Megtelepedését mesterséges odvakkal is segíthetjük. A területen több egyedét sikerült megfigyelni.

- Vízi denevér (*Myotis daubentoni*) – védett faj, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 10.000 Ft

Közepes termetű, vizek közelében megfigyelhető denevérfajunk. Közvetlenül napnyugta után kirepül szálláshelyéről, majd kitartóan táplálkozik kisebb-nagyobb tavak, folyóvizek felett. A terület jellemző fajaként említhető. Idős, odvas fák nyújtanak számára természetes szálláshelyet. A hazai őshonos fafajokból álló természetközeli állapotú ártéri erdők fenntartása, a korábban telepített rövid vágáskorú faültetvények kiterjedésének csökkentése kulcsfontosságú a faj megőrzése szempontjából. Ahogy az ártereken élő összes rovarfogyasztó fajról elmondható, a vízi denevér táplálékbázisát jelentősen csökkenti a jelenleg folytatott szúnyogirtási gyakorlat.

1.3. Területhasználat

A tervezési terület (Tiszaújváros ártéri erdők kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területnek jelölt terület; azonosító: HUBN22096) érintett földrészletei az alábbiak:

Tiszaújváros 017/1, 017/2, 023, 025, 026/1, 026/2, 027, 028, 030, 031, 032/1, 032/2, 034, 0239/2, 1800, 1801, 1802.

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A kataszteri nyilvántartás alapján a művelési ágak között dominálnak az erdők (össz. 78,9%), jelentősebb térmértékű a szántó művelési ágú terület (12,8%). A gyepek (rétek és legelők) és a kivett művelési ágban (árok, csatorna, saját használatú út, töltés) szereplő területek kiterjedése alacsony (5,6% ill. 2,61%; (3-2. térképmelléklet).

Művelési ág		Terület (ha)	Arány (%)
Erdő		149,17	78,91
<u>Erdő összesen:</u>		149,17	78,91
Gyep	Rét	2,91	1,54
	Legelő	7,76	4,11
<u>Gyep összesen:</u>		10,68	5,65
Szántó		24,23	12,82

<u>Szántó összesen:</u>		24,23	12,82
Kivett	árok	0,12	0,06
	csatorna	0,06	0,03
	saját használatú út	0,69	0,36
	töltés	4,06	2,15
<u>Kivett összesen:</u>		4,93	2,61
Mindösszesen:		189,02	100

1. táblázat: A tervezési terület művelési ágainak elkülönült és összevont megoszlása terület (hektár) és arány (%) alapján

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A területen dominál az állami tulajdon (összesen: 59,5%), melyből 42,7% -on gazdálkodik az Észak Erdő Erdészeti Zrt. Állami vízügyi kezelésben van közel 32 hektár, elsősorban a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság (29,99 ha – árvízvédelmi töltés és hullámtéri faültetvény), másrészt pedig az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (1,7 ha – partvédelmi erdő) kezelésében.

A Tisza-sziget belterületi – az 1802 hrsz kivételével – ingatlanjai Tiszaújváros Önkormányzatának a tulajdonában találhatók (52,9 ha; 28%).

A magántulajdon részesedése viszonylag alacsony a területen (23,52 hektár), mind a három érintett földrészlet (Tiszaújváros 017/1, 017/2, 0239/2) osztatlan közös tulajdon található. A tulajdoni lapok alapján közel 40 magántulajdonos tulajdoni érintettsége áll fenn a területen (3-3. térképmelléklet).

Tulajdonos / kezelő	Terület (ha)	Arány (%)
Magántulajdon	23,52	12,44
Magyar Állam - Északerdő Zrt.	80,82	42,75
Magyar Állam - ÉVIZIG	1,72	0,91
Magyar Állam - TIVIZIG	29,99	15,87
Tiszaújváros Önk.	52,94	28,01
Végösszeg	189,01	100

2. táblázat: A tervezési terület tulajdoni viszonyainak megoszlása terület (hektár) és arány (%) alapján

1.3.3. Területhasználat és kezelés

A területen gyakorolt területhasználat megítélésében, értékelésében figyelembe kell venni az adott terület egység **valós és tényleges művelési ágát**, a területfelhasználást meghatározó **terveket** (erdőgazdálkodással kapcsolatos erdőterveket, vízügyi terveket) valamint a mezőgazdasági területre (beleértve a Natura 2000 területekre) vonatkozó **előírásokat**.

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A terület mezőgazdasági szempontból igen alacsonyan hasznosított., maguk az érintett művelési ágak is kis kiterjedésben fordulnak elő a tervezési területen.

Az ingatlannyilvántartási adatok alapján az önkormányzati tulajdonban szereplő Tiszaújváros 1801 földrészletnek az „a” alrészlete **szántó művelési ágban** szerepel, azonban a területet több évtizede nem hasznosítják. A másodlagos szukcesszió révén a területet – kisebb természetszerű fű-nyár pionír erdők kivételével – homogén gyalogakác bozót verte fel, mely inváziós jellegénél fogva jelentős természetvédelmi problémát is okoz a tervezési területen.

A kataszteri nyilvántartás alapján a **gyep (rét és legelő) művelési ágú** területek kiterjedése igen alacsony a területen (összesen 10 hektár), azonban tényleges részesedésük még ennél is kisebb: mindössze a Tiszaújváros 17/2 (osztatlan közös magántulajdon) és a Tiszaújváros 034 hrsz „b” alrészletén (vízügyes kezelésben lévő töltésoldali rét) találunk kezelt gyepterületeket. A Tisza-szigeten lévő gyep művelési ágú 1800 és 1801 „c” alrészleteken már spontán erdősülő cserjéseket, gyalogakácokat találunk.

A kivett művelési ágban szereplő területek (árok, csatorna, saját használatú út, töltés) mezőgazdasági szempontból nem hasznosíthatók.

1.3.3.2. Erdőgazdálkodás

A tervezési terület legjelentősebb térmértékű hasznosítása az erdőgazdálkodás, mely a Natura 2000 kijelölés szempontjából is kulcsfontosságú, mivel a jelölő élőhelyeken kívül a jelölő fajok egy része is az erdőállományokhoz köthető (pl. díszes tarkalepke).

Az erdőtervezett erdőterületek aránya 140,91 hektár, ez valamelyest elmarad a kataszteri nyilvántartásokban szereplő adatoktól (149 hektár).

A tervezési területen **vegyes erdőgazdálkodói struktúra** található (3-4. térképmelléklet), domináló *állami tulajdonnal*. A Kisfaludi-erdő területén – a Tisza-töltést kísérő gátoldali erdőtagok kivételével – az Északerdő Erdészeti Zrt. gazdálkodik (58,2%), a Délbükki Erdészeti Igazgatósághoz (3556 Mocsolyástelep 25.) tartozik a terület. Az erdőállományokat megközelítő saját használatú utakat többnyire sorompóval zárják, így a falopás a területen nem jellemző.

A *vízügyi igazgatóságokhoz* (össz. 17,5%) a védművekhez, töltésekhez illeszkedő hullámtéri faültetvények (Tiszaújváros 27A-C) illetve a Tisza-sziget területén egy partvédelmi rendeltetésű erdőállomány tartozik (Tiszaújváros 28E).

A *magántulajdon* részesedése viszonylag alacsony (15 hektár – 11%), itt rendezetlen gazdálkodói viszonyok a jellemzőek.

Gazdálkodó	Erdőtag / részlet	Terület (ha)	Arány (%)
Északerdő Zrt.	22-23 tagok	82,03	58,21
Vízügyi kezelők (TIVIZIG, ÉVIZIG)	27A-C illetve 28E	24,74	17,55
Önk. (Tiszaújváros)	28A-D	18,65	13,23

Magántulajdon	5B-E	15,5	10,99
Összesen:		140,91	100

3. táblázat: A tervezési terület művelési ágainak elkülönült és összevont megoszlása terület (hektár) és arány (%) alapján

Az üzemtervezett erdőterületeken a körzeti erdőterveken keresztül lehetséges a speciális természetvédelmi szempontokat érvényesíteni. A kötelezettszegési eljárás keretében az erdészeti hatóság, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság szakmai véleményét figyelembe véve 2011. szeptemberében módosította az erdőgazdálkodók erdőterveit:

- XXIV/1131/1/2010 számon jóváhagyott erdőterv – ÉSZAKERDŐ Zrt.
- 2332/3/2006 számon jóváhagyott erdőterv – Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság
- 09-14.3/886/2/2007 számon jóváhagyott erdőterv – Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
- 3049/2006 jóváhagyott erdőterv – Tiszaújváros Önkormányzata

Az eljárások során az erdészeti hatóság az érintett erdőterületek minden részletében figyelembe vette és beépítette a tervekbe a vonatkozó jogszabályi környezet szerinti követelményeket és a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság javaslatait annak érdekében, hogy a Natura 2000 célok minél sikeresebben érvényesülhessenek a gazdálkodás során.

Az erdőterületeket érintő Natura 2000 hatásbecslések egységes keretek között történő megvalósítására, a bizottsági módszertani útmutató („*Módszertani útmutató a Tanács 92/43/EEC számú, vadon élő növény- és állatfajok, valamint élőhelyek védelméről szóló irányelve 6. cikk (3) és (4) bekezdéseinek rendelkezéseire*”) alapján a Vidékfejlesztési Minisztérium elkészítette „*A körzeti erdőterv Natura 2000 hatásbecslési dokumentáció elővizsgálati szakaszának elkészítéséről*” című útmutatót. E dokumentáció szempontrendszerait alkalmazva, a tervezési terület Natura 2000 fenntartási tervének szaktárca általi elfogadását követően, az erdészeti hatóság Natura 2000 elővizsgálati dokumentációt készít az erdőtervezési körzetre vonatkozóan.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület két **vadgazdálkodási** egységhez tartozik, ahol a vadgazdálkodást az alábbi vadásztársaságok látják el:

- Tisza bal partján: 900210 kódszámon a Morotva Vadásztársaság (4090 Polgár Selypes köz 24.)
- Tisza jobb partján: 655410 kódszámon a Földtulajdonosi Vadászai Közösség /FTVK/ (Tiszaújváros Bethlen G. u. 31.) 3580

A terület tipikus Tisza-menti vadas terület, jellemző nagyvadja a vaddisznó és az őz. A szarvas váltóvadként jelentkezik, míg az idegenhonos dām vad is megtalálható a területen. Az apróvad (mezei nyúl, fácán, fogoly) jelentősége az árterületen másodlagos. A vadállományt erősen befolyásolják a tiszai árvizek, a hirtelen lezúduló árhullámok (a Sajó kumulatív szerepe miatt is) jelentős károkat tehetnek a vadállományban.

A területen a vadászati létesítmények (etetők, szórók, magaslesek) szórványosan találhatók meg, a jelölés alapjául szolgáló élőhelyeket és fajokat alapvetően nem veszélyeztetik.

Természetvédelmi szempontból jelentős károkat okozhat az esetenként túltartott vaddisznó-állomány, mely a természetszerű erdőállományok (puha- és keményfa ligeterdők) természetes felújulási potenciálját teljesen meghatározzák.

A tervezési terület **halászati vízteret** nem érint, de a kapcsolódó területeken a Zabos Géza Horgász Egyesület (<http://www.horgaszegyesulet.tujvaros.hu>) kezelésébe tartoznak az alábbi vízterek:

- Tisza folyó: 240 Ha, 477-494 fkm-ig
- AES Tiszai Erőmű Zrt. üzemvíz csatorna (meleg víz + hidegág): össz. 15 hektár

A horgászhelyek megközelítése során a tervezési terület érintettsége jelentkezhet. A Tisza-szigeten a partmenti fűzes és gyalogakácos területeken taposott ösvény jelentősebb természetvédelmi problémákat nem okoz. A tervekészítéskor jelentősebb, horgászatból származó kommunális hulladék elhelyezését nem észleltük a területen. A Tiszaújváros 1801 földrészleten illegális kiépítésű faépületek („nyári szállások”) találhatók.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A teljes tervezési terület árterület (un. „nagyvizi meder”), elsőrendű fővédművekkel védve. A **vízügyi kezelői feladatokat** a Belügyminisztériumhoz tartozó két vízügyi igazgatóság látja el:

- Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (Miskolc 3530 Vörösmarty u. 77.) – Miskolci Szakasztechnikusok területe
- Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság (Debrecen 4025 Hatvan u. 8-10.) – Polgári Szakasztechnikusok területe

A fővédműveken, töltéseken végrehajtott **vízügyi kezelések** (fenntartás, fejlesztés, havária esetében) nem veszélyeztetik a Natura 2000 védelmi célkitűzéseit, természetvédelmi javaslatokkal, kármérséklő intézkedésekkel (pl. töltésrekonstrukció technológiájának tervezésekor, időbeli korlátozásokkal, depóniák elhelyezésére vonatkozó előírásokkal) a hatósági eljárás során a természetvédelmi szempontok érvényesíthetők.

A tervezési időszakban már Natura 2000 szempontrendszerű észrevételek lettek megfogalmazva a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság folyamatban lévő KEOP pályázatával kapcsolatban („*Tiszai védvonal fejlesztések a Tisza bal parton Tiszafüred –Rakamaz között*” - pályázat azonosító száma: 7.2.1.1/1F-2008-0023).

A **töltésoldali gyepek** (a Tiszaújváros 034 hrsz esetén) fenntartó kaszálása a gyepek természetes állapotának fenntartását és az idegenhonos inváziós fajok visszaszorítását szolgálják.

A vízügyi kezelésben lévő **erdőterületek** esetén az erdőállományok rendeltetése, fafajösszetétele a meghatározó. Natura 2000 jelölő erdei élőhelyek esetén a körzeti erdőtervek készítése során kell érvényesíteni a természetvédelmi célkitűzéseket.

1.3.3.5. Turizmus

A tervezési területen a turizmus nem jelentkezik, így hatást nem gyakorol a terület élővilágára. Jelzett turistaút, tanösvény nem található a területen. A területen kívül is alacsony jelentőségűnek tekinthető, többnyire a Tiszaújvároshoz köthető verseny- és tömegsport rendezvények formájában jelentkezik (pl. triatlon, kerékpáros rendezvények). A Tiszán mérsékelt vízi-turizmus a jellemző.

1.3.3.6. Ipar

A Sajó és a Tisza találkozásánál kedvező feltételek adódtak a vegyipar, a villamosenergia- és kőolajipar telepítésére. A nagyipari létesítmények ma is meghatározzák a város arculatát, lakóinak életét, szakember-összetételét. A II. világháború után 1952-ben kezdték építeni a település határában a tiszapalkonyai hőerőművet, ami 1959-re készült el. Az erőmű környékén kezdtek kialakulni a későbbi „szocialista” város csirái.

1955-ben kezdett el kiépülni a Tiszai Vegyi Kombinát, melyben először festéket, majd műtrágyát és műanyag alapanyagot gyártottak. 1978-ra megépült a Tisza II. hőerőmű. 1973-ban az olajfinomító építésével alakult ki a ma is jellemző **ipari vertikum**, ami meghatározó a város gazdasági és társadalmi életében egyaránt.

A tervezési terület közvetlen szomszédságában található a **Tisza II. Hőerőmű**, mely 1972 – 1978 között épült, az akkori energiaigény előrejelzéseinek megfelelően, 860 MW teljesítménnyel, 4 db 215 MW-os egységből áll, és tüzelőanyaga elsődlegesen földgáz, illetve földgázzsűnet esetén futóolaj. A nagy mennyiségű hűtővízszükséglet miatt az erőmű a Tisza partjára épült. Az erőmű részben szabadtéri kivitelezésű, a kazánok szabadtéren helyezkednek el. A turbinagenerátorokat acélszerkezetű nyitható sátrak védik az időjárási viszontagságoktól. Az erőműhöz 250 m magas kémény épült. Törzse vasbeton szerkezetre épült, belsejében 25 méterenként födémmel. A füstgázok blokkonként különálló hőszigetelt 4 m átmérőjű acélcsövekben áramlanak a szabadba. A földgáz egy 800 mm átmérőjű vezetéken érkezik. A gázszolgáltatás üzemszünetében az erőmű fűtőolajat használ fel. A fűtőolaj jelenleg a MOL Rt. Tiszai Finomító területén lévő tartályokból csővezetéken érkezik a Tisza II. Erőműbe. Az erőmű hűtővíz szükséglete teljes üzemben 36 m³/s, hűtővízellátása „friss víz” rendszerű. Egy blokk névleges hűtővízigénye 9 m³/s. Az erőmű I. és II. sz. blokk 220 kV-on, erőművi alállomás nélkül közvetlenül a Sajószögedi alállomásra, a III. és IV. sz. blokk 400 kV-on erőművi alállomáson keresztül csatlakozik az országos hálózatra.

A 900 megawatt kapacitású gáz és olajtüzelésű erőmű 1996-ban került az amerikai tulajdonosi háttérű AES tulajdonába. Az ország negyedik legnagyobb áramtermelő erőműve 2012 márciusában beszüntette működését, melynek okaként az áramvásárlási szerződés meghiúsulását nevezte meg a tulajdonos.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A tervezési területen **alacsony infrastruktúrával** jelentkezik. **Épületek** nincsenek, a kivett saját használatú **utak** burkolatlanok, elsősorban a gazdálkodás céljait (elsősorban erdő- és vadgazdálkodás, ill. vízgyűjtés kezelés) szolgálják. Az erdészeti utak jelentős része teljesen elnövényesedett, elsősorban inváziós cserje- (zöld juhar, gyalogakác) és liánfajokkal (parti szőlő, adventív vadszőlő, süntők, gyepűtők) benőtt.

A tervezési terület környezetében, Tiszaújváros ipari (AES Tiszai Hőerőmű II. és a zagytároló) és lakóövezeteiben (Tiszaszederkény) **fejlett, városi infrastruktúra** található. Fő közlekedési útként a

tervezési területet délnyugati irányból a 35. sz. főút határolja, jelentős forgalommal. A keletről határoló tiszai védmű töltése részben közútként is funkcionál Tiszagyulaháza irányába.

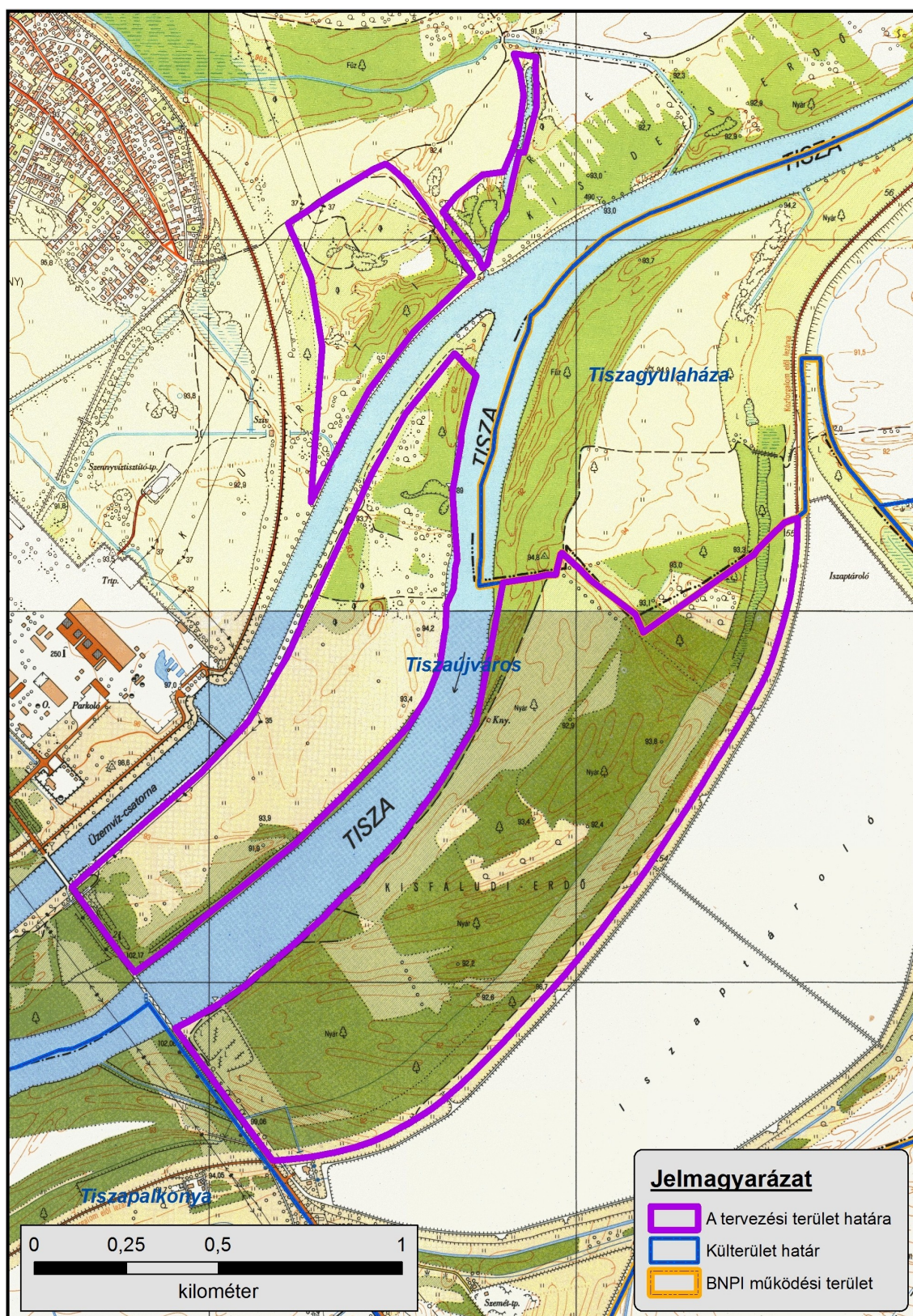
A hőerőmű és az iparterületek közelsége folytán több **vonalas létesítmény**, nagy- és közép feszültségű elektromos vezetékek, illetve – legtöbbször használaton kívüli – csővezetékek keresztezi a tervezési területet. Utóbbiak esetén szándékos rongálás és lopás is jelentkezik a tiszaszederkényi oldalon.

2. Felhasznált irodalom

- Bihari, Z., Csorba, G., Heltai, M. (szerk., 2007): Magyarország emlőseinek atlasza, Kossuth Természettár. Kossuth Kiadó, Budapest.
- Csabai, Z., (2005): Aquatic beetle fauna of the Tisza Region (Coleoptera: Hydradeephaga, Hydrophiloidea, Byrrhoidea in part and Hydraenidae), in: Gallé, L. (Ed.), Vegetation and Fauna of the Tisza River Basin I., Tiscia Monograph Series. Szeged, pp. 45–96.
- Fülöp, D., Rudner, J. (2008): Ground beetles (Coleoptera: Carabidae) of the Tisza Valley, Hungary, in: Vegetation and Fauna of the Tisza River Basin II, Tiscia Monograph Series. Szeged, pp. 45–132.
- Györe, K., Józsa, V., Wilhelm, S. (2011): Monitoring of fish community in the Hungarian reach of River Tisza in 2009. *Studia Universitatis “Vasile Goldiş”, Seria Ştiinţele Vieţii* 21, 793–801.
- Heltai, M., Bauer-Haáz, É., Lehoczki, R., Lanszki, J. (2012): Changes in the occurrence and population trend of the Eurasian otter (*Lutra lutra*) in Hungary between 1990 and 2006. *North-Western Journal of Zoology* 8, 112–118.
- Juhász, P., Kovács, T., Ambrus, A., Kavrán, V. (2004): Data to the knowledge of the mollusc fauna living in the Hungarian segment of the River Tisza (Mollusca: Gastropoda, Bivalvia). *Malakológiai Tájékoztató* 22, 97–130.
- Király, G., Molnár, Z., Bölöni, J., Vojtkó, A. (szerk., 2008): Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót.
- Kovács, T., Ambrus, A., Juhász, P. (2002): Ephemeroptera, Odonata and Plecoptera larvae from the River Tisza in the year of cyanid pollution (2000). *Folia Historico-Naturalia Musei Matrensis* 26, 169–178.
- Kovács, T., Juhász, P., Ambrus, A., (2005): Adatok a Magyarországon élő folyami rákok (Decapoda: Astacidae, Cambaridae) elterjedéséhez. *Fol. hist.-nat. Mus. Matr.* 29, 85–89.
- Marchetti, M. (szerk., 2004): Monitoring and indicators of forest biodiversity in Europe - from ideas to operationality, in: *EFI Proceedings No. 51*. European Forest Institute, Joensuu, Finland, pp. 1–526.
- Marosi, S., Somogyi, S. (1990): Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.
- Ötvös, E., Pázmándi, T., Tuba, Z. (2003): First national survey of atmospheric heavy metal deposition in Hungary by the analysis of mosses. *The Science of The Total Environment* 309, 151–160.

3. Térképek

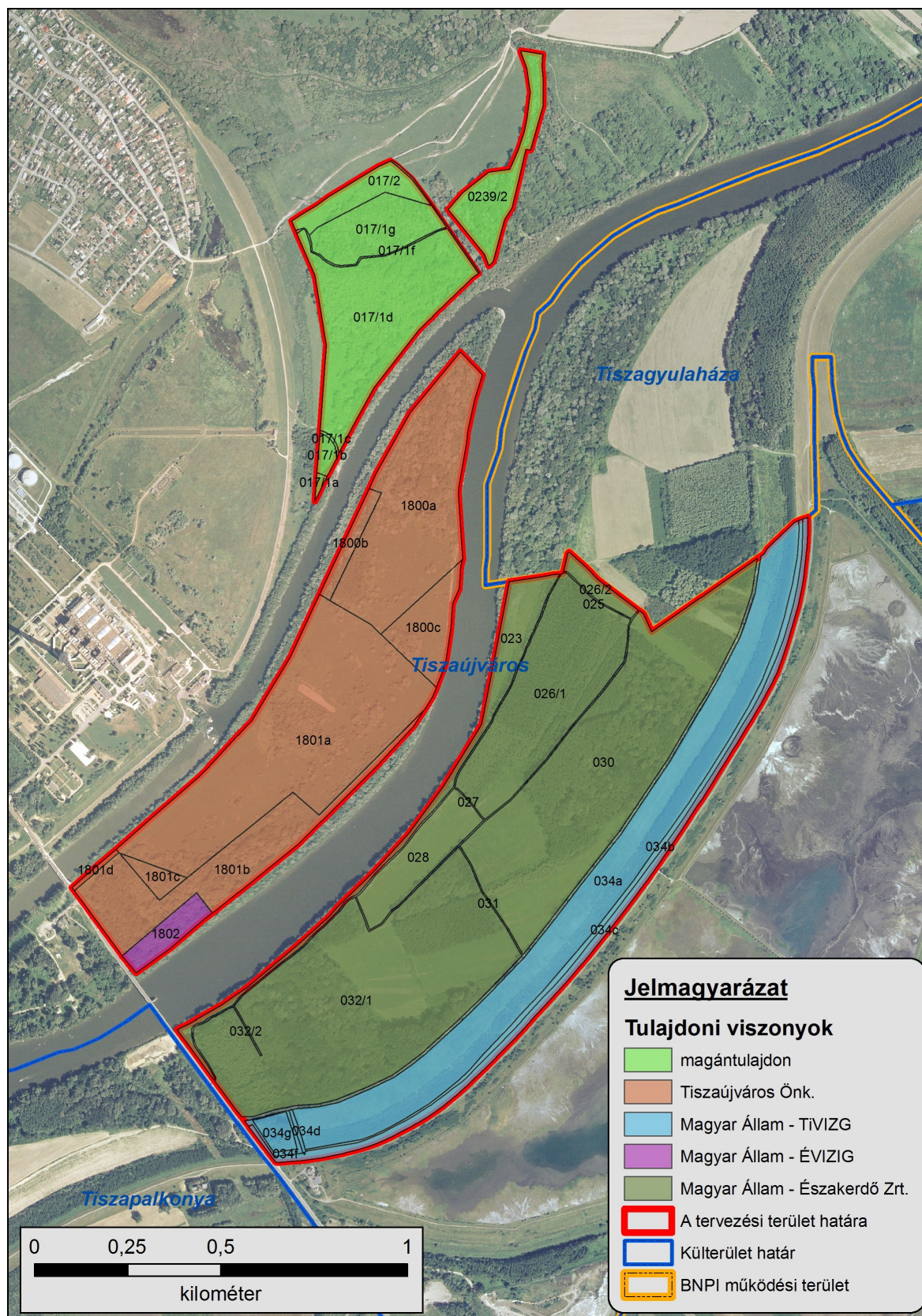
3.1. A tervezési terület áttekintő térképe

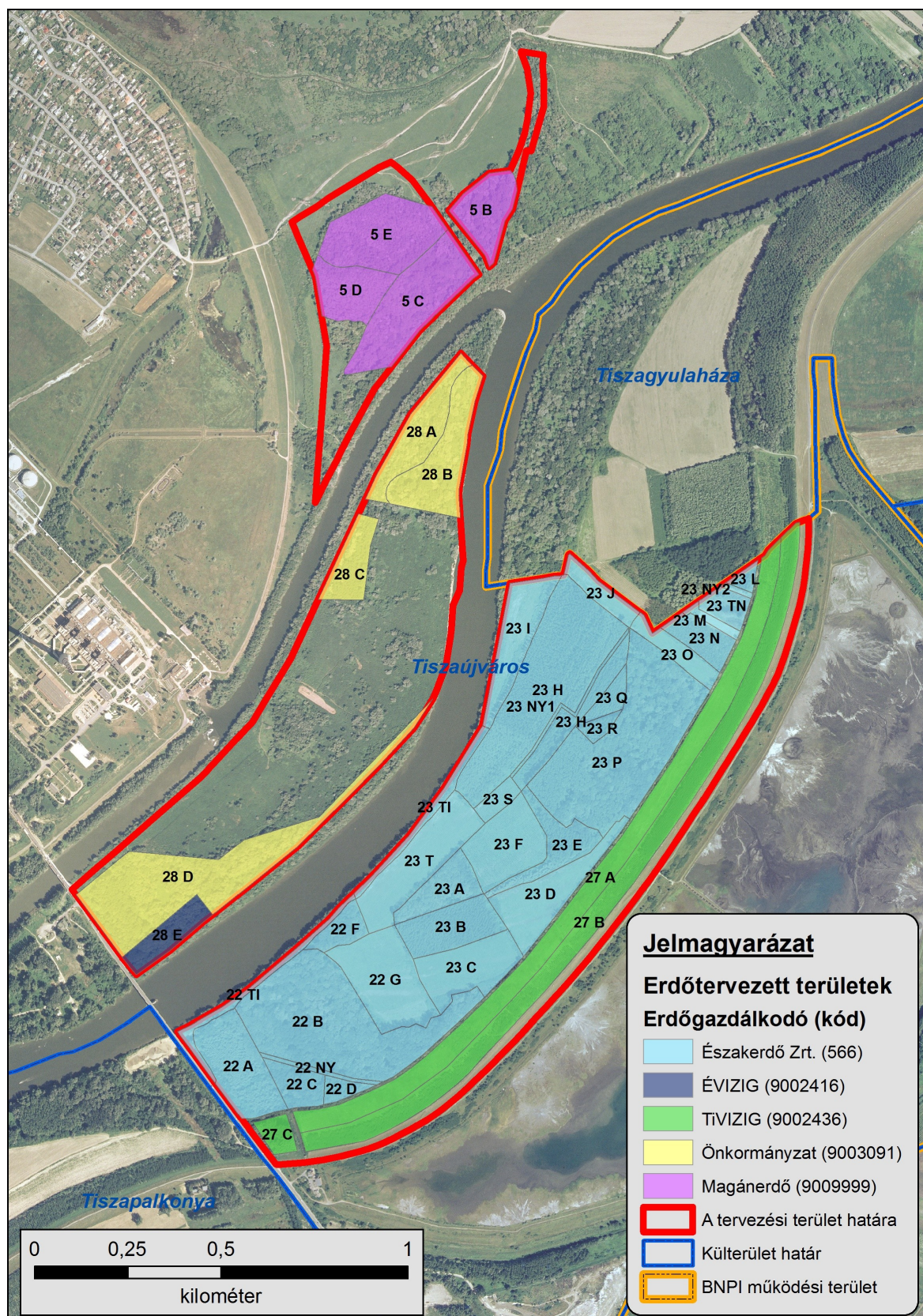
3.2. A tervezési terület földrészeleteinek művelési ágak szerinti megoszlása

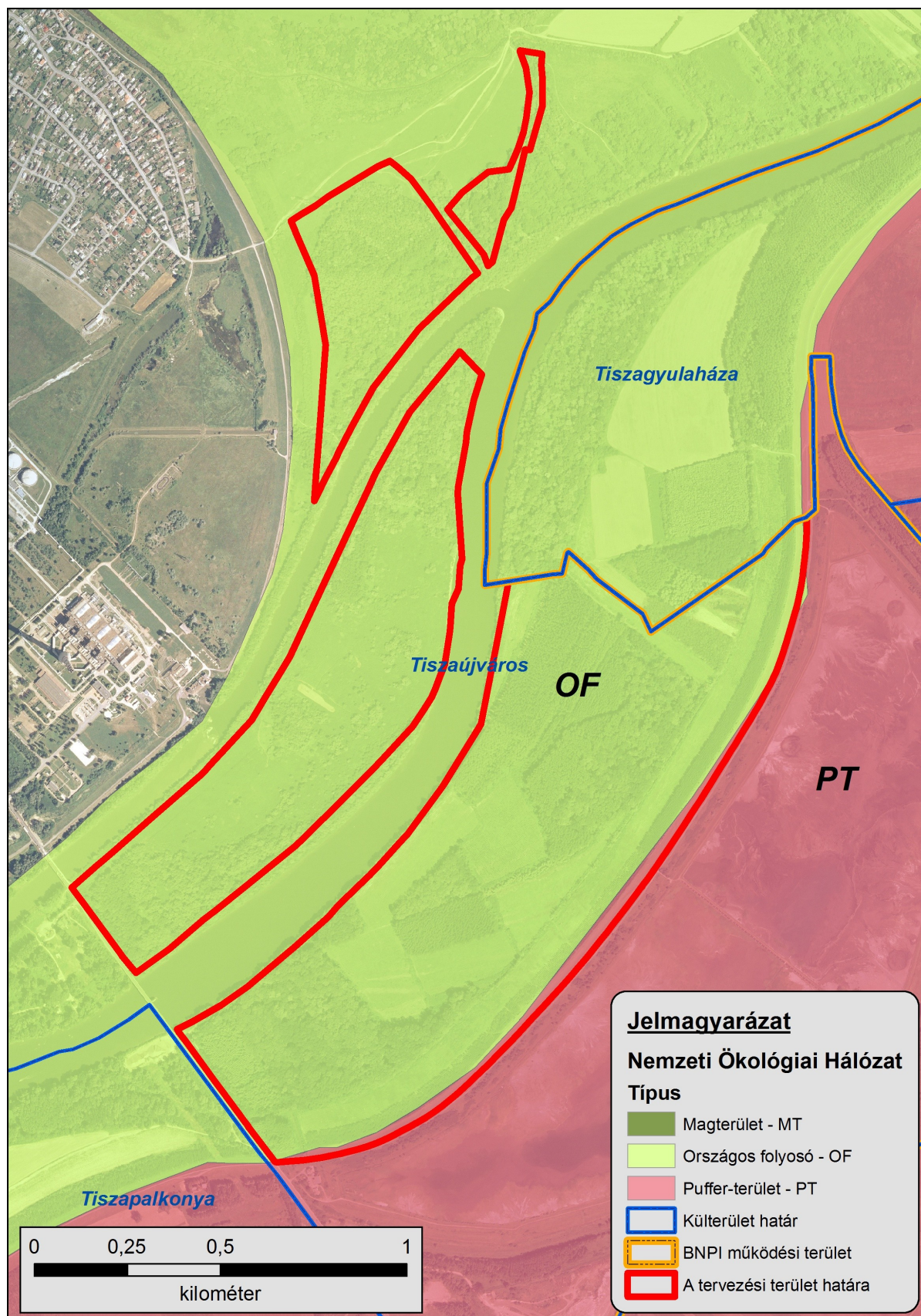
3.3. A tervezési terület földrészleteinek tulajdoni viszonyai

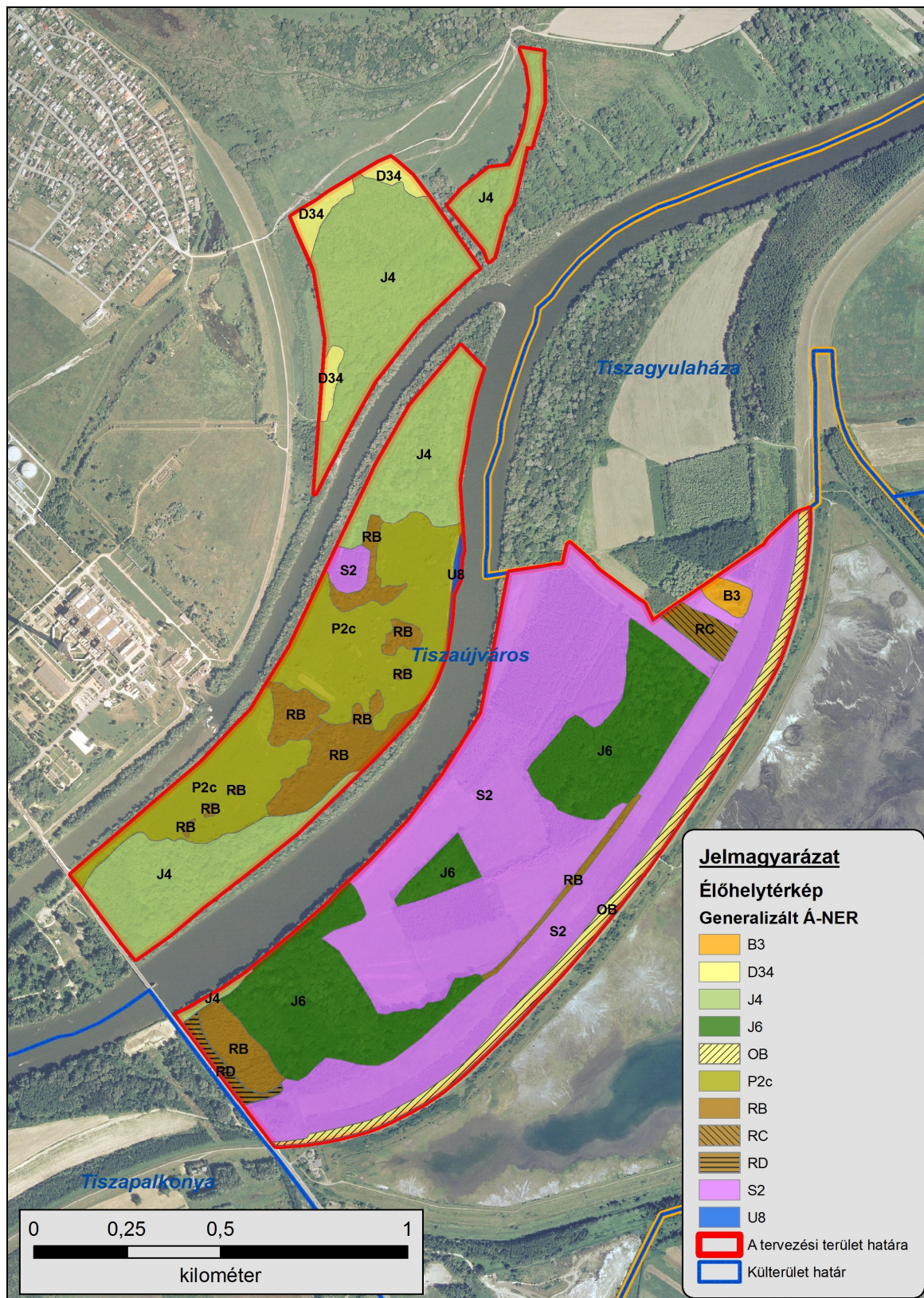
3.4. A tervezési terület erdőtervezett területi, az erdőgazdálkodók feltüntetésével

3.5. A Nemzeti Ökológiai Hálózat átfedése a tervezési területen

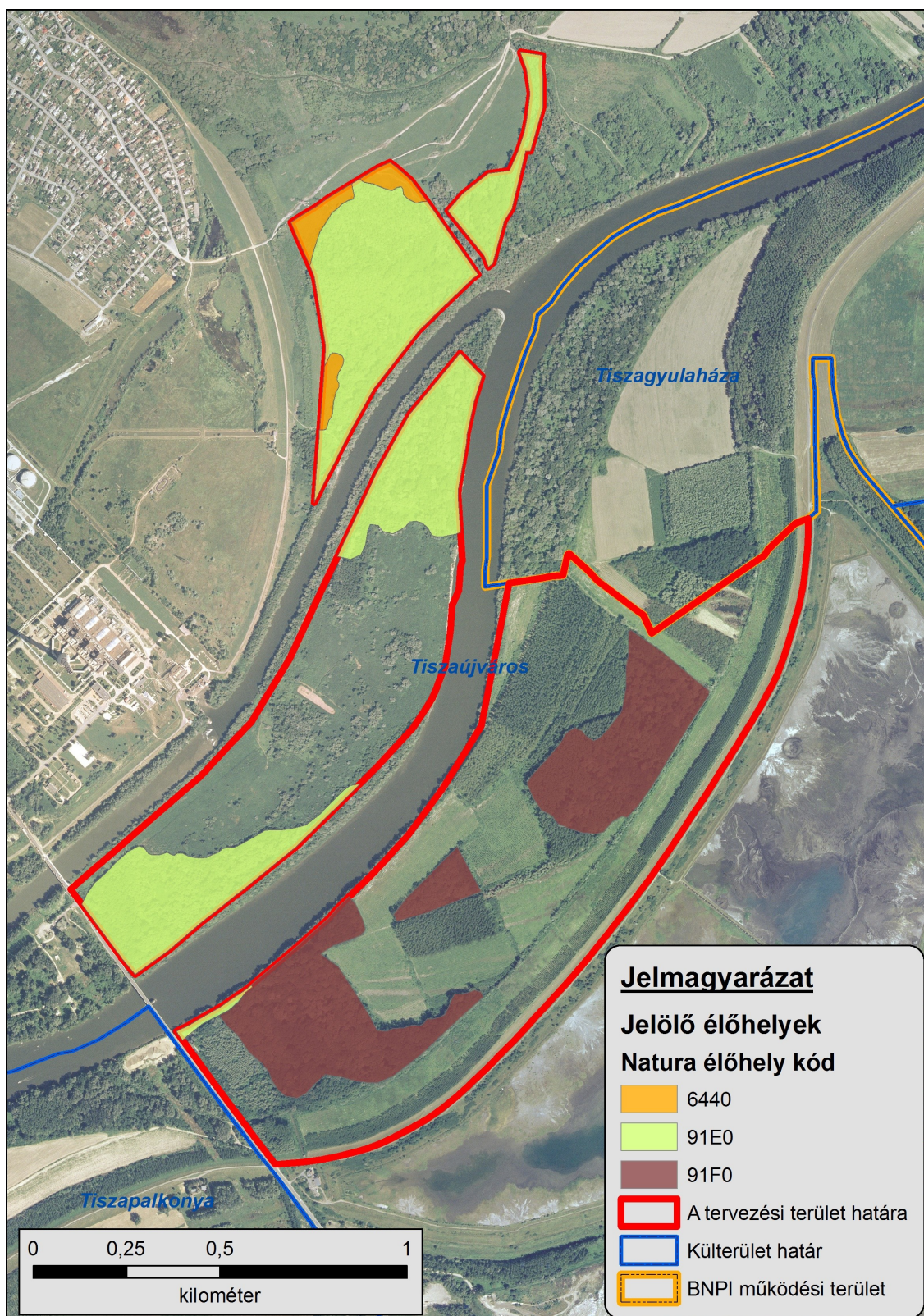

3.6. A tervezési terület élőhelytérképe (2012)

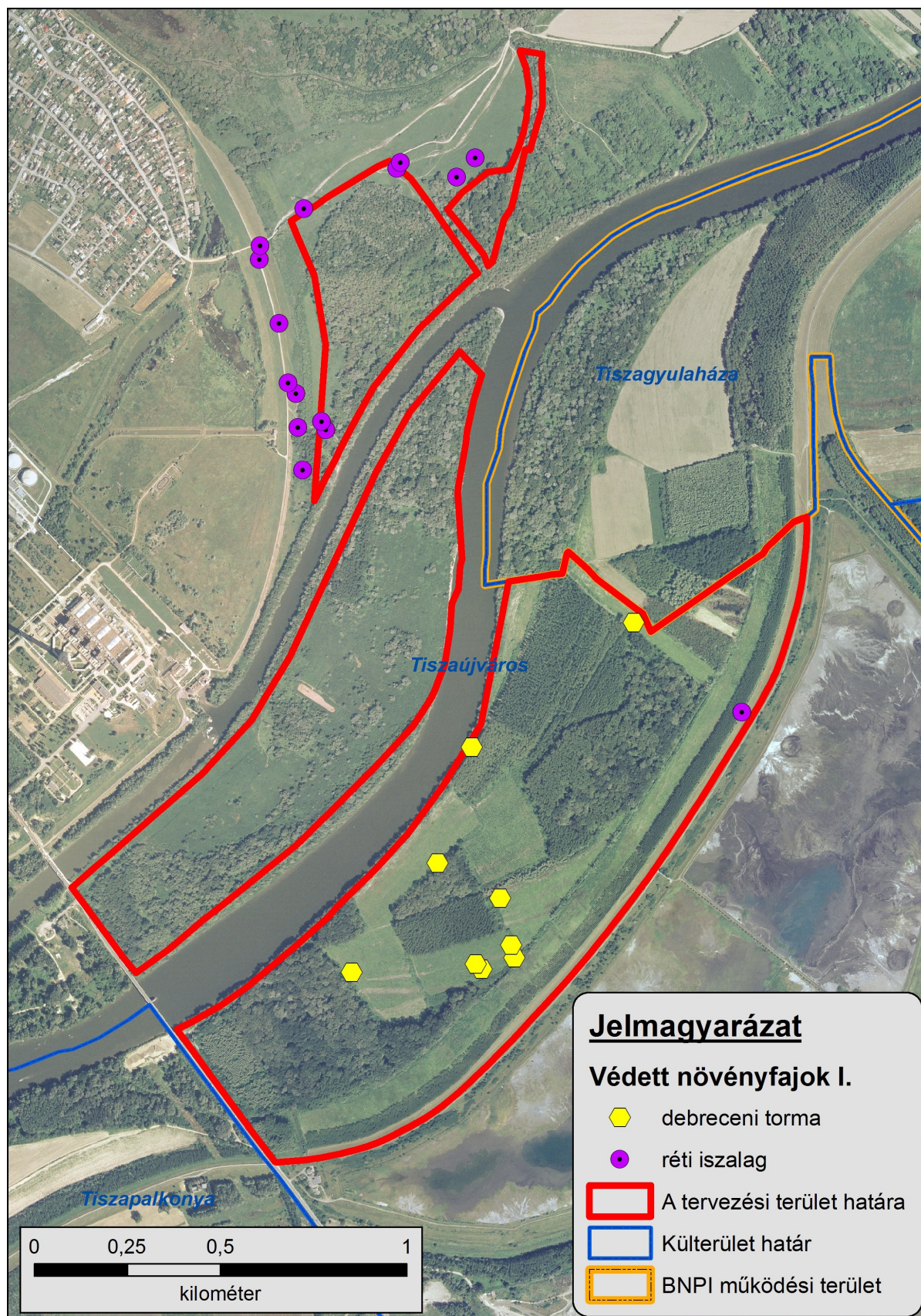
Magyarázat: B3 = vízparti virágkákás, csetkákás, vízi hídörös, mótelykórós mocsarak; D34 = mocsárrétek; J4 = fűz-nyár ártéri erdők; J6 = keményfás ártéri erdők ; OB = jellegtelen üde gyepek és magaskórósok; P2c = Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű fajok uralta állományok; RB = Puhafás pionír és jellegtelen erdők; RC = keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők; RD = tájidegen fajokkal elegyes jellegtelen erdők és ültetvények; S2 = Nemes nyarasok; U8 = folyóvizek

3.7. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusok

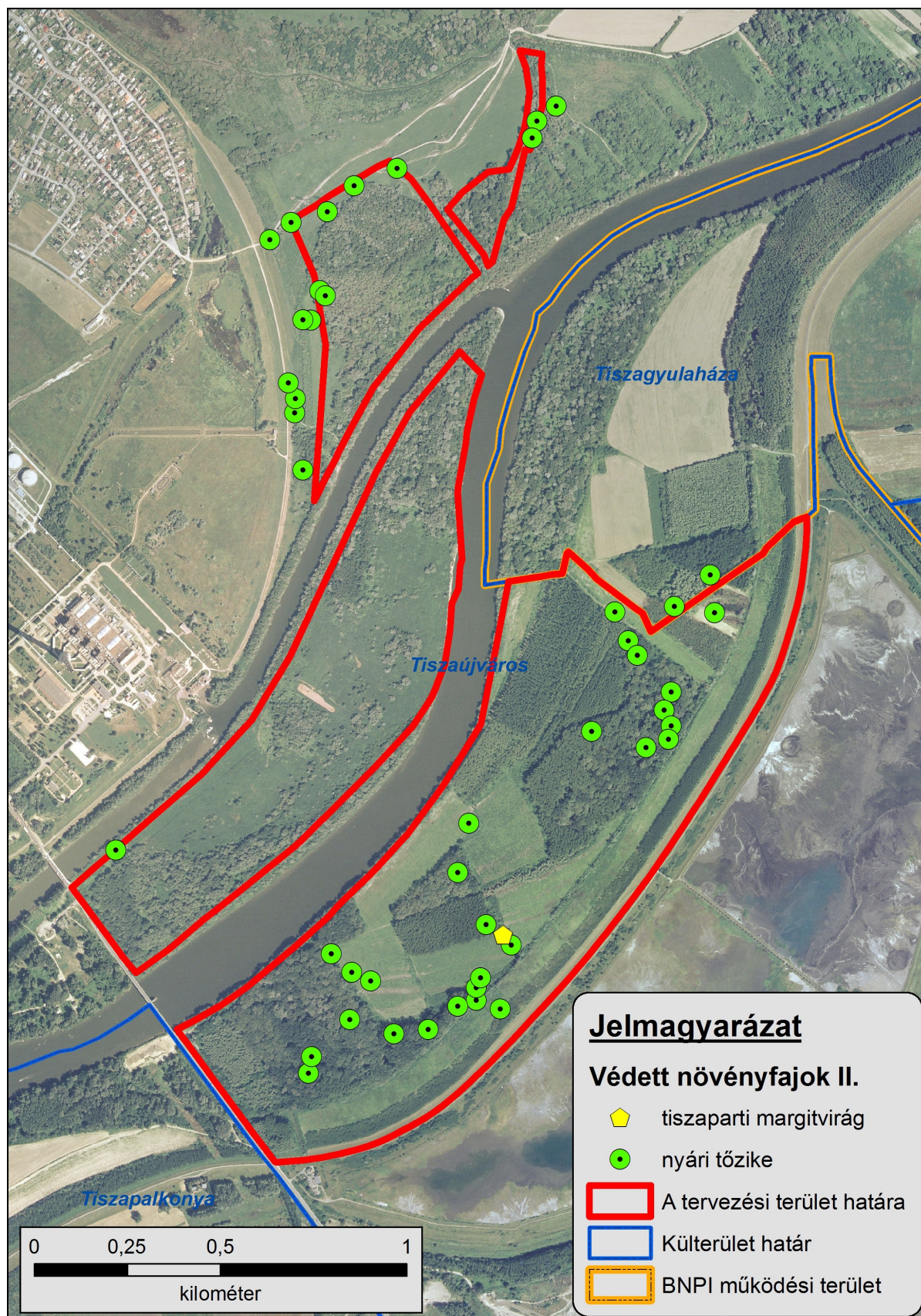

Magyarázat: 6440 = *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei; 91E0 = Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők; 91F0 = Keményfás ligeterdők nagy folyók mentén *Quercus robur*, *Ulmus laevis* és *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* vagy *Fraxinus angustifolia* fajokkal

3.8. Védett növényfajok előfordulása a tervezési területen I.

3.9. Védett növényfajok előfordulása a tervezési területen II.

4. Fotódokumentáció

1. kép: Idős vénic szil egyedek a Kisfaludi-erdőben (Tiszaújváros 030 hrsz)

2. kép: Pusztuló kocsányos tölgy matuzsálem a Kisfaludi-erdőben (Tiszaújváros 030 hrsz)

3. kép: Fűz-nyár ártéri ligeterdő a Tisza-szigeten (Tiszaújváros 1800 hrsz)

4. kép: Ligeterdő állományokban tömegesen léphet fel a nyári tűzike (*Leucojum aestivum*)

5. kép: Szegélyesedő ártéri mocsárrétek a tizzaszederkényi oldalon (Tiszaújváros 017/2 hrsz)

6. kép: Kiszáradt kubikgödrök a Kisfaludi-erdőben (Tiszaújváros 030 hrsz)

7. kép: Hullámtéri nemesnyár telepítés (Tiszaújváros 032/1)

8. kép: Degradált gyalogakácos a Tisza-szigeten (Tiszaújváros 1801 hrsz)